

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA VISOKO ŠOLSTVO,
ZNANOST IN INOVACIJE

Sofinancira
Evropska unija

FDV

UNIVERZA V LJUBLJANI
Fakulteta za družbene vede

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Nina Bratuša, Maša Maruša Bregar, Špela Horváth, Staša Kolar, David Pučko,
Tina Rupar, Iva Špilak, Natalija Tanić, Nik Turšič, Nika Urekar

Mladizem: nevidna oblika starostne diskriminacije

Pedagoška mentorica: prof. dr. Alenka Švab

Delovni mentor: doc. dr. Otto Gerdina

Poročilo

Ljubljana, 2025

KAZALO	
1 UVOD	3
2 PREZRTA OBLIKA STAROSTNE DISKRIMINACIJE.....	4
2.1 OPREDELITEV MLADIZMA	5
2.1.1 INTERSEKCIONALNOST.....	7
2.1.2 ALI JE POZITIVNI MLADIZEM RES POZITIVEN	9
2.2 MLADIZEM V DRUŽBENEM KONTEKSTU	10
2.2.1 KJE JE MLADIZEM PRISOTEN	11
2.2.2 POSLEDICE MLADIZMA	12
2.3 ZMANJŠEVANJE STAROSTNE DISKRIMINACIJE.....	13
3 EMPIRIČNA RAZISKAVA O MLADIZMU.....	14
3.1 POSTOPEK ZBIRANJA PODATKOV	15
3.2 OBDELAVA PODATKOV.....	17
3.3 PREDSTAVITEV SOCIODEMOGRAFSKIH ZNAČILNOSTI VZORCA	17
3.4 OMEJITVE.....	21
4 ANALIZA.....	22
4.1 ANALIZA FOKUSNIH SKUPIN	22
4.1.2 VREDNOTNE RAZLIKE	22
4.2.2 DRUGI SKLOP: IZKUŠNJE IN ODZIVI	27
4.2.3 TRETJI SKLOP: PREDLOGI ZA REŠEVANJE STAROSTNE DISKRIMINACIJE	40
5 DISKUSIJA	45
5.1 VREDNOTE IN MEDGENERACIJSKO SPOŠTOVANJE.....	45
5.2 IZKUŠNJE MLADIZMA.....	47
5.3 PREDLOGI ZA REŠEVANJE STAROSTNE DISKRIMINACIJE	49
6 SKLEP	50
7 REŠITVE	51
8 VIRI	53

1 UVOD

Starostna diskriminacija, kot je to prvotno opredelil Robert N. Butler (1969; 1980), zajema stereotipe, predsodke in diskriminatorno ravnanje do ljudi samo na podlagi njihove starosti. Z leti so raziskovalci ta pojem razširili na številne kontekste, od zdravstvenega sistema in trga dela do medijskih reprezentacij starih ljudi (Levy in drugi, 2022, str. 743–744). Pri teh raziskavah pa vseeno ostaja odprto vprašanje, ki se vrti okrog druge skrajnosti spektra starosti, kako starostna diskriminacija prizadeva mlade.

Ravno to je tema, na katero smo se osredotočile¹ v okviru projekta Mladizem, starizem in medgeneracijsko povezovanje na poti do dela, ki ga je vodila prof. dr. Alenka Švab s Fakultete za družbene vede Univerze v Ljubljani v sodelovanju z OPRO, zavodom za aplikativne študije. Projekt, je potekal v okviru razpisa Problemsko učenje študentov v delovno okolje: gospodarstvo, negospodarstvo in neprofitni sektor v lokalnem/regionalnem okolju 2024-2027 (PUŠ v delovno okolje 2024-2027), ki ga sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada plus (ESS+) in je bil zasnovan, da bi odgovorili na vprašanja: kako starostna diskriminacija prizadene mlade, kakšne izkušnje imajo mladi in kako se spopadajo s starostno diskriminacijo ter kaj lahko storimo, da to diskriminacijo zmanjšamo. Da bi nanje odgovorili smo opravili kvalitativno raziskavo z desetimi fokusnimi skupinami. V tem poročilu najprej predstavimo teoretsko osnovo, ki je utemeljila naše raziskovanje, nato pa še pomembne ugotovitve, ki jih raziskava odkriva o mladizmu.

---

¹ Ženski spol je v raziskovalnem poročilu uporabljen kot nevtralna oblika za oba spola.

2 PREZRTA OBLIKA STAROSTNE DISKRIMINACIJE

Starostna diskriminacija je pozitivna in tudi negativna, usmerjena proti ljudem na podlagi njihove starosti (Thompson in Cox, 2024, str. 8; World Health Organization, 2021, str. 2). To pomeni, da starostna diskriminacija vsebuje oboje: diskriminacijo proti starim ljudem (starizem) pa tudi diskriminacijo proti mladim ljudem (mladizem) (Solem, 2024). Na splošno starostna diskriminacija vključuje več različnih vedenj – od ignoriranja do podcenjevanja, obstaja pa tudi na več ravneh – od osebnih do institucionalnih primerov starostne diskriminacije (World Health Organization, 2021, str. 2–3). Kljub široko opredeljenemu in raziskovanemu polju starostne diskriminacije se je njeno raziskovanje do zdaj vedno večinoma osredotočalo na starizem (Fiorini Bincoletto in drugi, 2023; de la Fuente - Núñez in drugi, 2021). Čeprav javnomnenjski podatki kažejo, da je mladizem močno razširjen (Gerdina in Kurdija, 2024), ostaja v polju akademskega raziskovanja do zdaj razmeroma spregledan (Bratt, Abrams in Swift, 2020, str. 1036; Wray - Lake, 2025).

To pomeni, da se raziskovalke na področju mladizma v sami osnovi spoprijemajo s številnimi težavami. Med pomembnejšimi, ki jih je treba razrešiti za to poročilo, so številna terminološka neskladja. Kot prvo je problem prisoten že v angleškem jeziku, v katerem se v znanstvenem raziskovanju za starostno diskriminacijo do mladih uporabljajo številni izrazi, kot so: *youthism*, *childism*, *adultism* ... (de la Fuente - Núñez in drugi, 2021, str. 12). Ta problem sicer ne obstaja v slovenski literaturi, vendar je to zato, ker se ta spoprijema z večjo težavo popolnega pomanjkanja uveljavljenih terminov za starostno diskriminacijo mladih ljudi. V slovenskem prostoru pojem mladizma in njegove razlage ne ponujata niti Slovar slovenskega knjižnega jezika (Slovar slovenskega knjižnega jezika 2, 2025) niti terminološki slovar Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša (ISJFR ZRC SAZU, 2025).

V tem poročilu bomo tako za opis starostne diskriminacije mladih in mladih odraslih uporabljale termin mladizem, ki pa kljub njegovi primernosti nima močne podlage v uporabi. Po pregledu slovenskega diskurza o diskriminaciji mladih je razvidno, da je termin mladizem v slovensko

javnost vstopil šele v letu 2024, ko je Boris Kern v pogovoru za 1. program Radia Slovenija spregovoril z Darjo Pograjc (Pograjc in Kern, 2024), od takrat pa je termin ponovno zamrl. Kljub temu bomo v raziskavi uporabljale termin mladizem, ker menimo, da je ta najboljši obstoječi opis diskriminacije, ki jo nameravamo nasloviti.

2.1 OPREDELITEV MLADIZMA

Izraz starizem izvira že iz poznih sedemdesetih let prejšnjega stoletja, nanaša pa se na starostno diskriminacijo, ki izhaja iz predsodkov ene starostne skupine do druge (Butler, 1969). Kar je zanimivo, je, da je že v tej zgodnji obliki definicija starostno nespecifična; vključuje namreč diskriminacijo katere koli starostne skupine proti kateri koli starostni skupini, kar lahko vključuje tudi mlade ljudi. Kljub tej navidezni odprtosti pa je Butler pri obravnavi starizem vseeno osredotoči na diskriminacijo, ki zajema izključno stare ljudi (Butler, 1969, str. 243). Sodobnejši avtorji vedno pogosteje poudarjajo, da ta opredelitev ni samoumevna, in izpostavljajo, da starostna diskriminacija na različne načine prizadeva vse starostne skupine, od najmlajših in mladih odraslih do ljudi srednjih let ter do že omenjenih starih oseb (Gentry Lamb, 2021). Tako se lahko vrnemo na Butlerjevo osnovno formulacijo in to razširimo ne samo na diskriminacijo starih, ampak tudi mladih ljudi.

Mladizem je torej negativna ali pozitivna diskriminacija, ki izhaja iz predsodkov in stereotipov do mladih in mladosti (Fiorini Bincoletto in drugi, 2023; World Health Organization, 2025; de la Fuente - Núñez in drugi, 2021; Kokubun, 2024). Večina raziskav deli mladizem na tri dimenzije: **predsodki, stereotipi in diskriminacija**. Predsodke lahko označimo kot specifične občutke, ki jih čutimo v povezavi z določeno starostno skupino (World Health Organization, 2025; Jones in drugi, 2017, str. 1078–1079). Stereotipi so še najbolj razširjena in zaznana oblika starostne diskriminacije med mladimi (Bétrisey in drugi, 2024), vključujejo pa kognitivne predstave, utemeljene na posplošitvah skupinskih značilnosti in vedenja, ki vključujejo deskriptivne in perskriptivne karakteristike (World Health Organization, 2025; Martin in drugi, 2019, str. 343; Bétrisey in drugi,

2024, str. 324). Stereotipne predstave mlade pogosto označujejo kot na primer lene, narcistične in materialistične (Fowler in Gasiorek, 2024, str. 894). Diskriminacijo pa lahko opišemo kot dejanja, vedenja in politike, ki so izvajani nad določenimi posameznici zaradi njihove skupinske pripadnosti (Bétrisey in drugi, 2024; World Health Organization, 2025;). Wray - Lake in drugi (2024, str. 3–4) pri opredelitvi diskriminacije na interpersonalni ravni to razdelijo na tri oblike: diskriminacija, v kateri so mladi obravnavani nepravilno, obravnavani slabo in v kateri mladim ljudem ni izkazano spoštovanje.

Čeprav je starostna diskriminacija skoraj univerzalni občutek, pa se njena narava vseeno močno razlikuje med skupinami. Medtem ko so med starejšimi in ljudmi srednjih let pogostejši stereotipi o njihovih socialnih in telesnih sposobnostih, so pri mladizmu veliko pogostejši predsodki o kognitivnih sposobnostih (Chasteen in drugi, 2020, str. 1326).

Na splošno lahko trdimo, da je starostna diskriminacija, še posebej starostna diskriminacija mladih, med bolj sprejetimi oblikami diskriminacije (Francioli in drugi, 2024), saj je ta v večini kontekstov ne samo družbeno sprejemljiva, ampak tudi pričakovana. Po podatkih, ki sta jih zbrala Fowler in Gasiorek (2024), 78,5 % mladih doživi vsaj en primer mladizma mesečno, medtem ko jih 28,7 % poroča o vsaj enem takem primeru tedensko. Pri analizi mladizma med afroameriškimi otroki iz ZDA so Wray - Lake in drugi (2024, str. 4) ugotovili, da je starostna diskriminacija druga najbolj občutena oblika diskriminacije, tj. po rasni diskriminaciji. Pri interpretaciji zgornjih podatkov je treba upoštevati tudi dejstvo, da mladi ljudje obenem veliko pogosteje prepoznajo, da so bili žrtev starostne diskriminacije (Ayalon in Bramajo, 2023; Fiorini Bincoletto in drugi, 2023; Fowler in Gasiorek, 2024, str. 894–895; Francioli in drugi, 2024, str. 2), in se tej tudi pogosto aktivno upirajo (Wray - Lake in drugi, 2025).

Obenem moramo biti pozorni na dejstvo, da mladizem tudi sam ni monoliten pojem (Gentry Lamb, 2021). Ko govorimo o mladizmu, govorimo o več vrstah mladizma. Gentry Lamb (2021, str. 70–72) omenja dve obliki: 1) mladizem nad otroki (Gentry Lamb, 2021, str. 72–73), ki se osredotoča na diskriminacijo znotraj družine in izobraževalnih ustanov; 2) mladizem mladih odraslih (Gentry

Lamb, 2021, str. 67–68), ki pa se osredotoča na diskriminacijo mladih ljudi, ki vstopajo v svet odraslega življenja in tako poleg družine, vsakdanjega življenja in šolstva problematizira tudi sfero dela.

Mladizem in tudi starizem imata tudi zelo pomembno lastnost, zaradi katere se razlikujeta od preostalih oblik diskriminacije, npr. seksizma in rasizma, saj je vezan na univerzalno socialno kategorijo (Francioli in drugi, 2024, str. 8). Ker je vsaka oseba nekdanj izkusila, kako je biti »mlad«, to med starejšimi ustvarja opravičevalni mehanizem za diskriminatorne predispozicije proti mladim ljudem.

2.1.1 INTERSEKCIONALNOST

Zelo pomembno za razumevanje diskriminacije je tudi vprašanje, kako na to vplivajo druge oblike diskriminacije in kako sama vpliva na druge oblike diskriminacije, saj nam šele multidimenzionalni pogled na življenja oseb omogoča, da celostno pristopamo k družbenim problematikam, s katerimi se spoprijemajo (Crenshaw, 1989). Kljub temu pa pomen intersekcionalnosti pri razumevanju starostne diskriminacije ni popolnoma razrešeno vprašanje. Ayalon in Bramajo (2023) na primer izpostavljata ugotovitve iz svojega raziskovanja, ki nakazujejo, da je starostna diskriminacija izrazito neodvisna od drugih oblik diskriminacije. Kljub temu pa to ne pomeni, da pojem intersekcionalnosti za naše raziskovanje ni relevanten, saj je ključen za razumevanje kako se ta univerzalna prisotnost starostne diskriminacije razlikuje glede na umeščenost posameznikov v strukturi družbe (Davis, 2001, v Kuhar in Pajnik, 2022, str. 6).

Če govorimo o intersekcionalnosti starostne diskriminacije, lahko v glavnem govorimo o treh ključnih dejavnikih: spolu, rasi in razredu (Apriceno in Levy, 2023; Ayalon in Bramajo, 2023; Kuhar in Pajnik, 2022 in Wray - Lake in drugi, 2025; Jones in drugi, 2017, str. 1096). Glede na demografske značilnosti prebivalstva v Sloveniji na splošno in tudi našega vzorca je v tem poročilu težko priti do smiselnih ugotovitev glede rasne dimenzije. Če se torej osredotočimo na preostala

dejavnika, lahko pogledamo, kako lahko ta vplivata na razumevanje in doživljanje mladizma v družbi in med mladimi.

Spol tukaj predstavlja ključno dimenzijo, saj je temeljna komponenta identitete večine ljudi. Načelno se večina raziskav osredotoča na intersekcijo starosti in ženskosti, saj prevladuje prepričanje, da je starost veliko manj zaželeno ravno pri ženskah (Levy, 1988, str. 479–480). Negativne posledice vodijo v slabšo obravnavo, ki izvira iz občutka 'izgube ženskosti', ki pri osebi povzroči stopnjo razčlovečenosti (Butler, 2004, str. 1–16). Problem spolno-starostne intersekcije pa se ne nanaša samo na ženske, ampak na spolne manjšine na splošno. Kot trdijo Wray-Lake in drugi (2025), se mladizem pogosto pojavlja tudi v intersekciji s heteroseksizmom. Kokubun (2024, str. 20) doda vpogled tudi v nasprotno stran spolnega spektra, saj dodaja, da »stereotipi, pohlep in /kar je ključno za nas/ moški šovinizem povečujejo starostno diskriminacijo«. To pa, kot nadaljuje Kokubun (2024, str. 20), ne povzroča samo diskriminacije nad ženskami, ampak tudi starejšimi moškimi, saj ne morejo dosegati enakega ideala moškosti.

Tukaj se realnost spolno-starostne diskriminacije tako sreča s problemom, ki ga je izpostavila tudi Milica Antič Gaber. Avtorica trdi, da je problem v zaupanju v pravno-zakonodajne sisteme države, ki vzpostavljajo legitimacijske okvire, ki opravičuje različne oblike diskriminacije (Gaber, 2023, str. 13), sam pravni sistem pa lahko naprej odbija oznake nepravčnosti s tem, da kaže na lastno pravno nevtralnost (Crenshaw, 1989).

Ko govori o različnih deležnikih v akademskem in raziskovalnem polju, Antič Gaber (2023) vključuje presek spola in starosti, uvede pa tudi še dodaten dejavnik, tj. status študentke, ki nam lahko pomaga razumeti še drugo polovico našega intersekcionalnega pristopa (prav tam, str. 1–19). Kot izpostavlja na podlagi preteklih slovenskih študentskih gibanj, življenja, ki ga od študentov zahteva študij, ni mogoče enačiti z življenjem preostale mladine. Ločiti je torej treba problematiko študentske populacije od problematike populacije mladih zaposlenih pa tudi srednješolske populacije (Pungartnik, 2024, str. 220–237).

Ayalon in Bramajo (2023) predstavita dve relevantni teoriji razumevanja interseksionalnosti različnih karakteristik (Levin in drugi, 2002, v Ayalon in Bramajo, 2023). Najprej se osredotočita na teorijo dvojne ali tudi trojne nevarnosti (ang. Jeopardy; Taylor in Richards 2019, v Ayalon in Bramajo, 2023). Ta izpostavlja, da so posameznice zaradi posestvovanja več deprivilegiranih identitet žrtve slabših posledic zaradi kombinacije teh identitet. To teorijo pa zoperstavita s teorijo interseksionalnega pobega (Martin in drugi, 2019; Ayalon in Bramajo, 2023), ki trdi ravno nasprotno, tj. da kombinacija marginaliziranih identitet določenim skupinam, kot so denimo stare ženske, da se izognejo najstrožjim sankcijam, ki bi jih drugače prinesla starost, saj so »percipirane kot manjša grožnja za resurse kot starejši moški« (Martin in drugi, 2019, str. 343).

2.1.2 ALI JE POZITIVNI MLADIZEM RES POZITIVEN

Mladizem ne obstaja samo v negativni obliki, ampak vključuje tudi možnost pozitivne diskriminacije (Wray - Lake in drugi, 2024, str. 2). Ta se večinoma veže na specifične stereotipe, ki izhajajo iz pozitivnih percepcij mladosti, kot so: vitalnost, energičnost, mentalna plastičnost, atraktivnost, kompetentnost (Francioli in North, 2021, str. 2592). Kljub temu moramo biti pozorni na dejstvo, da je lahko tudi pozitivna diskriminacija problematična. Kot izpostavljata Levy in Lytle (2022), pri opredelitvi benevolentnega starizma (in v našem primeru tudi mladizma) lahko tudi ta sam izvira iz stereotipnih prepričanj glede neke starostne skupine. Blažja obravnava na delovnem mestu lahko, na primer, ravno tako torej izvira iz prepričanja o manjši kompetentnosti mlajših odraslih, kar enako kot negativne oblike diskriminacije utrjuje strukturne neenakosti med različnimi starostnimi skupinami.

Kljub temu pa tukaj pridemo do dileme, saj mladi zaznavajo tudi veliko pozitivnega mladizma (Francioli in North, 2021), čeprav so nadpovprečno izpostavljeni negativnemu mladizmu (Fowler in Gasiorek, 2024; Francioli in drugi, 2024). Kako torej lahko pojasnimo to dvostransko diskriminacijo? Francioli in North (2021, str. 2592–2593) to dilemo razrešujeta z delitvijo mladih na dve konceptualni skupini, mladi kot starostna skupina in mladi kot specifična generacija. Mladi

so torej pozitivno diskriminirani kot starostna skupina, medtem ko so negativno diskriminirani na podlagi svoje generacijske identitete, ki jih ločuje od prejšnjih generacij in nanje veže negativne stereotipe, kar pa je ponavljajoč se fenomen, s katerim se spoprijema vsaka nova generacija, ali kot to pojasnita Fowler in Gasiorek (2024, str. 893), »današnja kohorta odraslih srednjih let in starejših gotovo ni prva, ki je verjela v idejo slabšanja generacij«.

2.2 MLADIZEM V DRUŽBENEM KONTEKSTU

Čeprav starizem postaja vedno manj sprejemljiva oblika diskriminacije, pa mladizem med večino ljudi še vedno ostaja neproblematiziran (Fowler in Gasiorek, 2024, str. 893). Kot trdijo Francioli, Shakeri in North (2024, str. 8), je – gledano na makroravni – mladizem bistveno pogostejši v ameriškem kot pa v evropskem kontekstu, čeprav tudi tukaj stanje ni najboljše. Na splošno so najpogostejši povzročitelji mladizma osebe srednjih in starejših srednjih let (Fowler in Gasiorek, 2024). Čeprav raziskave sicer ne kažejo popolnega konsenza o glavnih povzročiteljih, Bratt in drugi (2020) izpostavljajo, da je verjetno največja konfliktnost med najmlajšo in najstarejšo generacijo.

Ramovš (2013) izpostavlja, da razlike med generacijami izhajajo iz življenjskih izkušenj, vrednot, norm in iz pričakovanj, ki jih posameznice oblikujejo v različnih družbenoekonomskih kontekstih. Eden izmed pomembnih povzročiteljev mladizma so tudi mladi sami, ki se »starostnih stereotipov učijo že od otroštva« (Bétrissey in drugi, 2024, str. 324). To seveda vključuje učenje starostnih stereotipov o starih ljudeh, kar je razvidno iz visoke stopnje strahu pred staranjem, prisotne med vsemi starostnimi skupinami (Apriceno in Levy, 2023, str. 1357), vendar pa se mladi ljudje na enak način učijo tudi stereotipov in predsodkov o lastni starostni kategoriji (Wray - Lake in drugi, 2024, str. 4). Vseeno pa je treba izpostaviti tudi, da je intrageneracijski starizem veliko manj pogost kot intergeneracijski (Fowler in Gasiorek, 2020, str. 903).

Ključna točka, ki jo izpostavlja Lau (2023, str. 13), je splošna stopnja nepovezanosti med mladimi in starimi ljudmi, ki med obema skupinama ustvarja pomanjkanje skupnih interesov in zaupanja. To potrjujejo tudi Fiorini Bincoletto in drugi (2023), ki kot največji razlog za mladistične dispozicije označujejo socialno izoliranost. To pomeni, da večja povezanost z osebami določene skupine zmanjša stopnjo diskriminacije do te skupine (Cheung in drugi, 2023). Mladi ljudje so še posebej izolirani, saj ima večina mladih ljudi zelo malo ali skoraj nič stikov s starimi ljudmi zunaj družine (Lau, 2023). Prisotnost starističnih prepričanj je tako povprečno večja pri mladih ljudeh (Fiorini Bincoletto in drugi, 2023). Drug pomemben dejavnik, ki ga omenjajo Fiorini Bincoletto in drugi (2023), so psihološke stiske, ki nastanejo kot posledica negativnih stereotipov. To še posebej med mladimi ljudmi ustvari negativne predstave, ki samo še utrjujejo staristične dispozicije.

2.2.1 KJE JE MLADIZEM PRISOTEN

Če pogledamo analizo, ki so jo opravili Wray - Lake in drugi (2024), vidimo, da lahko starostno diskriminacijo razdelimo na tri temeljne ravni: 1) institucionalna diskriminacija; 2) kulturna diskriminacija; 3) intrapersonalna diskriminacija. Te obenem oblikujejo naš občutek internalizirane starostne diskriminacije. Na splošno največ diskriminacije mladi ljudje doživljajo na delovnem mestu (Fowler in Gasiorek, 2024; Werner in drugi, 2022). Tukaj igra vlogo tudi dejstvo, da je starost močno zaželeno v sferi dela, saj je pogosto povezana z drugimi lastnostmi, kot so: izkušnje in znanje (Jones in drugi, 2017, str. 1079). Diskriminacija na delovnem mestu pa vseeno ni vedno le negativna, saj so mladi deležni tudi velike količine pozitivne diskriminacije, na primer pri zaposlovanju, pri čemer delodajalci preferirajo mlade ljudi (Bratt in drugi, 2020, str. 1030). Po drugi strani pa se mladi ljudje na delovnem mestu srečujejo tudi z negativnimi stereotipi, saj jih starejše sodelavke pogosto vidijo kot neprofesionalne, lene in samovšečne (Fowler in Gasiorek, 2024, str. 895). Negativne obravnave niso trivialne, vendar lahko vodijo v zasedanje

manj pomembnih, rutinskih vlog, omejevanje napredovanja in v najhujših primerih celo v izgubo zaposlitve.

Delovna sfera ni edini prostor doživljanja diskriminacije mladih ljudi. Kot kažejo raziskave, je prisotna tudi v drugih kontekstih, kot so: zdravstvo, sodni sistem in politika (de la Fuente - Núñez in drugi, 2021; Wray - Lake in drugi, 2025; Werner in drugi, 2022). Primeri diskriminacije segajo od vsakdanjega življenja, v katerem so interesi mlajših pogosto ignorirani ali pa so neresno obravnavani (Fowler in Gasiorek, 2024, str. 893), do primerov, v katerih so mladi ljudje strukturno deprivilegirani v političnem odločanju in prihaja do različnih zlorab – od psihološke zlorabe do zmerjanja, ki jih lahko nad mlajšimi zaradi mladizma izvajajo učitelji v šolskem in akademskem okolju (Wray - Lake in drugi, 2024, str. 3–4).

2.2.2 POSLEDICE MLADIZMA

Raziskave kažejo, da ima mladizem med vsemi starostnimi skupinami izjemno negativne posledice – od krajše življenjske dobe (Bétrisey in drugi, 2024; World Health Organization, 2025) do slabšega zdravja (Ayalon in Bramajo, 2023; Bétrisey in drugi, 2024; Fiorini Bincoletto, Zanini, Spitoni in Lingiardi, 2023), še posebej spolnega zdravja (World Health Organization, 2025; Gentry Lamb, 2021, str. 73–74; de la Fuente - Núñez, Cohn - Schwartz, Roy; Ayalon, 2021, str. 7–8), ter na splošno povzroča slabšo kakovost življenja (World Health Organization, 2025; Karasik in Liu, 2025, str. 2). Mladizem je še posebej problematičen pri duševnem zdravju (Ayalon in Bramajo, 2023, World Health Organization, 2025; Fiorini Bincoletto in drugi, 2023). Med mladimi ljudmi lahko nepravilne kognitivne predstave in pomanjkanje spoštovanja povzročajo močne negativne čustvene odzive (Chasteen in drugi, 2020, str. 1326), kar lahko posledično povzroča občutke nemoči in predstavlja konstantno duševno breme v vsakdanjih interakcijah mladih ljudi, ki lahko vodi v slabši uspeh in večjo verjetnost za tvegana vedenja (Wray - Lake in drugi, 20204, str. 4). Fowler in Gasiorek (2024, str. 894) izpostavita še problem stereotipov na splošno, saj ti

»promovirajo diskriminacijo tako, da sistematično spreminjajo percepcije interpretacije in ocene« (Dovidio in drugi, 2010, v Fowler in Gasiorek, 2024).

Poleg neposrednega negativnega vpliva, ki ga ima mladizem na duševno zdravje tistih, ki so mu podvrženi, je ta psihološko škodljiv tudi za tiste, ki mladizem izvajajo (Fiorini Bincoletto in drugi, 2023). Temu lahko dodamo še dejstvo, da so mladi ljudje, kot ugotavljajo Bratt in drugi (2020, str. 1030–1031), dodatno oškodovani zaradi negativnih posledic negativne diskriminacije, saj v družbi nimajo dobro izoblikovanih strukturnih podpor, na katere se lahko obrnejo ob diskriminaciji, kot to velja za starejše.

2.3 ZMANJŠEVANJE STAROSTNE DISKRIMINACIJE

Obstoječe raziskave o starostni diskriminaciji ponujajo številne rešitve za zmanjševanje predsodkov, a so večinoma vezane na zmanjševanje starizma (Apriceno in Levy, 2023; Bétrisey in drugi, 2024), medtem ko mladizem ostaja izrazito slabo raziskana tema (Bratt in drugi, 2020, str. 1036; Wray - Lake, 2025), posledično pa ne obstajajo predlogi za zmanjševanje pojavnih oblik mladizma. Kljub temu pa lahko pregled oblike intervencij, ki so bile najuspešnejše pri redukciji starizma, služi kot osnova za premislek o njihovi uporabnosti pri mladizmu.

Apriceno in Levy (2023, str. 1357) oblike intervencij za odpravljanje starizma ločujeta na dve temeljni kategoriji: izobraževanje in integracijski stiki. Bétrisey in drugi (2024, str. 324) dodajo še tretjo ločeno kategorijo, ki je kombinacija prejšnjih pristopov. Tehnike, ki se osredotočajo na izobraževanje, temeljijo na predpostavki, da starostna diskriminacija izvira iz pomanjkanja znanja (Apriceno in Levy, 2023, str. 1357), kar vodi v razvoj zmotnih predstav o drugih starostnih skupinah (Bétrisey in drugi, 2024), ki jih z znanjem lahko odpravimo. Bétrisey in drugi (2024, str. 335) izpostavljajo, da je lahko ta pristop dolgoročno učinkovit, če je izobraževanje izvedeno kompetentno, Karasik in Liu (2025, str. 2) pa izpostavljata tudi njihov emancipatorni potencial,

tudi za diskriminirane skupine, saj jih opremijo z orodji, s katerimi se lahko lažje spoprijemajo z diskriminacijo.

Intervencije, osredotočene na integracijske stike, namesto pomanjkanja znanja razlog za starostno diskriminacijo pripisujejo pomanjkanju medgeneracijskih stikov (Apriceno in Levy, 2023; Bétrisey in drugi, 2024; Lau, 2023) ter tako poudarjajo pomen ustvarjanja priložnosti za neposredne in posredne stike med osebami različnih generacij (Bétrisey in drugi, 2024) pa tudi postavljanje v položaj druge skupine s pomočjo tehnike vživljanja (Chen in Zhang, 2022). Apriceno in Levy (2023, str. 1357) poudarita, da so za uspešno izvedbo intervencije ključne naslednje značilnosti: »1) individualizirane interakcije ena na ena, ki 2) zagotavljajo ali promovirajo enakopraven status med interakcijo in so 3) kooperativne ali vključujejo doseganje skupnega cilja, 4) vključujejo deljenje osebnih informacij in 5) so organizirane v pravilnem okolju s strani figur avtoritete«. Omenjajo se še kombinirane intervencije, ki združujejo oba pristopa (Apriceno in Levy, 2023, str. 1357), ki naj bi bila potencialno najučinkovitejša, čeprav je to tudi odvisno od konteksta (Bétrisey in drugi, 2024, str. 325). Tudi Apriceno in Levy (2023, str. 1367) predlagata podobno, ko omenita, da naj, »kjer je to mogoče, intervencije, osredotočene na redukcijo starizma, vključujejo oboje, izobrazbo glede staranja in pozitivne integracijske izkušnje.«

3 EMPIRIČNA RAZISKAVA O MLADIZMU

V okviru projekta smo v empirični nalogi izvedle fokusne skupine v obdobju od 12. do 28. marca 2025. Vse fokusne skupine so potekale v živo, v prostorih Centra za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij (CJMMK) na Fakulteti za družbene vede Univerze v Ljubljani (FDV UL).

Z raziskavo smo želele ugotoviti, kako mladi razumejo in doživljajo problematiko mladizma na področju spopadanja z njim pa tudi na področju medgeneracijskega sodelovanja. Ugotoviti smo

želele, ali mladi starostno diskriminacijo zaznavajo, kakšne izkušnje imajo z mladizmom sami ter kako in na kak način bi se problematika starostne diskriminacije v družbi po njihovem mnenju lahko rešila.

Fokusne skupine so bile izvedene po ustaljenem protokolu v parih, sestavljenih iz moderatorke in pomočnice. Izvedene so bile s pomočjo polstrukturiranega vprašalnika, sestavljenega iz treh tematskih sklopov.

Vprašalnik je bil razdeljen na tri tematske sklope. Prvi sklop je deloval kot uvod v problematiko, zato smo se najprej osredotočale na vrednotne razlike med mladimi in starimi ljudmi ter udeleženke pozvale, da s pridevniki opišejo omenjeni starostni skupini. Prav tako nas je v prvem sklopu zanimalo, v katerih situacijah se je udeleženkam starostna diskriminacija zdela sprejemljiva in v katerih ne.

Drugi sklop vprašalnika je bil najdaljši in najpomembnejši za našo raziskavo. V njem smo udeleženke spraševale o njihovih pozitivnih pa tudi negativnih izkušnjah z mladizmom in s starizmom. Ob tem smo se prav tako osredotočale na multidimenzionalnost diskriminacije – kdo je izvaja, kje in na kak način ter na vse druge vidike, ki povzročajo starostno diskriminacijo. V omenjenem sklopu smo udeleženke spraševale tudi o občutkih, ki so jih doživljale ob zaznani diskriminaciji in katere strategije so uporabile ob spoprijemanju z diskriminacijo.

V zadnjem, tretjem sklopu smo udeleženke najprej povprašale po njihovem mnenju, kdo je najodgovornejši za reševanje starostne diskriminacije, in jih nato pozvale k predlaganju rešitev za omenjeno problematiko.

3.1 POSTOPEK ZBIRANJA PODATKOV

Raziskava je bila izvedena skladno z načeli kvalitativnega raziskovanja. Analizirale smo mnenja in izkušnje študentk, ki smo jih pridobile z izvedbo desetih fokusnih skupin. Kot udeleženke

fokusne skupine smo se osredotočile na študentke dodiplomskega ali podiplomskega študija, ne glede na njihovo smer in kraj izobraževanja.

Vzorec je bil sestavljen iz dveh skupin študentk; prva je vsebovala posameznice, ki so predhodno sodelovale v anketi o odnosu do starosti in različnih starostnih skupin med študenti² ($n = 5$), druga pa je bila sestavljena iz osebnih stikov skupine izvajalk ($n = 42$), pri čem so izvajalke, če je bilo to mogoče, poskušale zagotoviti udeleženske za fokusne skupine, v izvedbi katerih niso same sodelovale kot moderatorke oz. asistentke.

Prek vabil na socialnih omrežjih in e-pošte se je raziskave skupno udeležilo 47 posameznic. Najkrajša fokusna skupina je trajala 1 uro in 3 minute, najdaljša pa 1 uro in 54 minut. Z namenom lažje analize smo fokusne skupine s privolitvijo vseh udeleženk zvočno posnеле. Vse udeleženske so podpisale informirano soglasje za sodelovanje v fokusni skupini in izpolnile vprašalnik z osnovnimi demografskimi podatki, vključno s psevdonimom, ki je z namenom anonimizacije v nadaljevanju preučevanja služil kot indikator posameznice.

Po zaključku vseh desetih fokusnih skupin smo zvočne posnetke prepisale in jih nato uničile. Prepis je bil izveden v obliki osnovne transkripcije, kar pomeni, da je ta vključeval natančen prepis povedanega, a izpuštil vse podrobnosti neverbalne komunikacije, kot je na primer tišina ali intonacija govorce. Za tak pristop k transkribiranju smo se odločile, da bi ohranile vsebinski smisel, ki je ključen pri zasledovanju raziskovalnih vprašanj, hkrati pa odstrani dejavnike, ki ne prispevajo h končnim ugotovitvam in ki niso bile v fokusu raziskave.

Po zaključku raziskave smo organizirale okroglo mizo, na kateri smo predstavile rezultate našega dela in povabile govorce z različnih področij, s katerimi smo razglabljale o problemih starostne diskriminacije. Med njimi je bila dr. Mirjana Ule, zaslužna profesorica na Filozofski fakulteti, ki

---

² Raziskava je med oktobrom in decembrom 2024 potekala na Ekonomski fakulteti, Fakulteti za družbene vede in Fakulteti za socialno delo Univerze v Ljubljani.

je vzpostavila raziskovalno področje študija mladine in življenjskih potekov ter institucionalno sodelovala pri oblikovanju družinskih politik, politik enakih možnosti in mladinske politike. Druga govorka je bila Ana Pleško, direktorica in soustanoviteljica organizacije Simbioza Genesis, ki svojo prepoznavnost črpa predvsem s spodbujanjem socialnih inovacij po celotni Sloveniji. Kot predstavnik Zagovornika načela enakosti je sodeloval tudi Mitja Blažič, ki se ukvarja z obravnavo primerov diskriminacije in zagovorništvom za uveljavljanje enakosti v praksi. Sodelovala pa je tudi Mojca Žerak, predsednica Sindikata Mladi plus, edine slovenske sindikalne organizacije, ki se posebej posveča pravicam mladih delavcev, študentov, dijakov in brezposelnih.

3.2 OBDELAVA PODATKOV

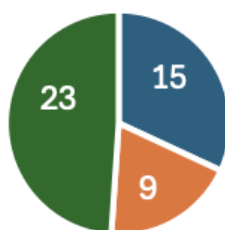
Po zaključku zbiranja in zapisa podatkov smo se lotile analize zbranih informacij. Ta postopek je bil izveden v dveh fazah. V prvi fazi smo z metodo analize besedila z induktivnim določanjem kod prek uporabe odprtega kodiranja posameznih prepisov identificirale preliminarne pojme, kategorije in tematske sklope. Na podlagi grobih kodirnih shem posameznih transkriptov smo zasnovala celostno kodirno shemo, ki zajema najpomembnejše značilnosti in vidike posameznih tem. Končna kodirna shema je bila zasnovana iz treh tematskih sklopov s številnimi podkategorijami. Na podlagi končne kodirne sheme je bilo nato izvedeno deduktivno kodiranje. Vsakega izmed transkriptov sta kodirali dve raziskovalki, morebitna nesoglasja v postopku kodiranja pa so bila razrešena z vključitvijo tretje.

3.3 PREDSTAVITEV SOCIODEMOGRAFSKIH ZNAČILNOSTI VZORCA

V raziskavi je sodelovalo 47 ljudi; med njimi je bilo 68 % (32) žensk in 32 % (15) moških. Povprečna starost udeleženk je bila 23 (22,98) let. Večina udeleženk je bila rojena med letoma 2000 in 2004 (37), najstarejši sodelujoči udeleženec je bil rojen leta 1998, najmlajša udeleženka pa leta 2005.

Največ udeleženk je za kraj prebivanja navedlo vas ali podeželje (49 %, 23), temu so sledile udeleženke, ki so iz večjega mesta (Ljubljana ali Maribor) (32 %, 15), najmanj pa je bilo udeleženk, ki so za kraj prebivanja navedle manjše mesto ali kraj (19 %, 9).

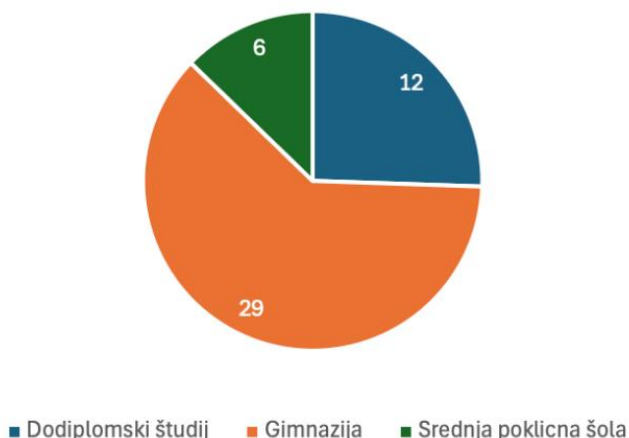
Kraj bivanja

■ Veliko Mesto ■ Mesto ■ Vas ali podeželje

Večina udeleženk je pod najvišjo stopnjo izobrazbe označila gimnazijo (62 %, 29), temu je sledil dodiplomski študij (25 %, 12), najmanjša skupina udeleženk pa je za najvišjo stopnjo izobrazbe označila srednjo poklicno šolo (13 %, 6).

Izobrazba udeleženk

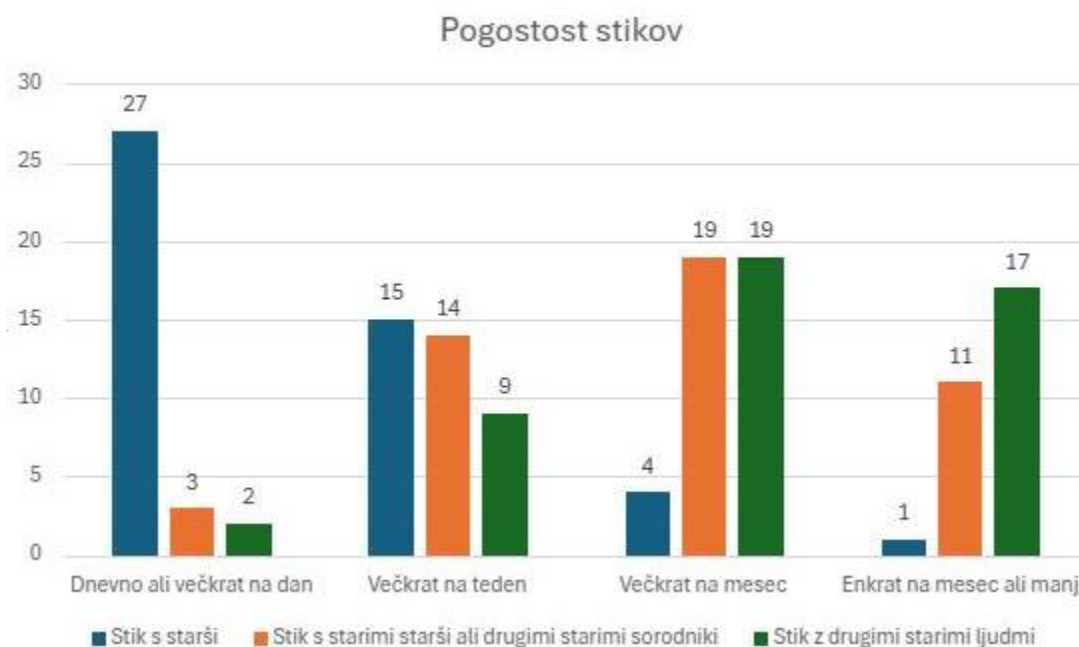

Največje število udeleženk je obiskovalo Fakulteto za družbene vede (UL) (51 %, 24), temu je sledila Univerza Sigmunda Freuda Dunaj – podružnica Ljubljana (11 %, 5), Ekonomska fakulteta (UL) in Pedagoška fakulteta (UL) sta bili naslednji (9 %, 4), nato pa sta sledili še Filozofska fakulteta (UL) (6 %, 3) ter Fakulteta za kemijo in kemijsko tehnologijo (4 %, 2). Po ena udeleženka (2 %) je prihajala s Fakultete za matematiko in fiziko (UL), Pravne fakultete (UL), Ekonomsko-poslovne fakultete (UM), Evropske pravne fakultete Nove univerze in VIST – Fakultete za aplikativne vede. Z delom je imelo izkušnje 42 udeleženk (89 %), 5 udeleženk (11 %) pa delovnih izkušenj ni imelo.

V medgeneracijskem gospodinjstvu je odraščalo 23 udeleženk (49 %), medtem ko 24 udeleženk (51 %) ni odraščalo v takem gospodinjstvu. Med udeleženkami je imela večina (57 %, 27) stik s starši dnevno ali večkrat dnevno, malo manj udeleženk (32 %, 15) je imelo stike s starši večkrat tedensko, čemur so sledile udeleženke (9 %, 4), ki so imele s starši stike večkrat mesečno, samo ena udeleženka (2 %, 1) pa je imela stike s starši samo enkrat mesečno ali manj. Med udeleženkami jih je imela najmanjša skupina dnevne stike s starimi starši (6 %, 3). Večkrat tedensko je imelo s starimi starši stike 30 % (14) udeleženk, večkrat mesečno je imelo s starimi starši stike 40 % (19) udeleženk, enkrat mesečno ali manj pa je imelo s starimi starši stike 23 % (11) udeleženk.

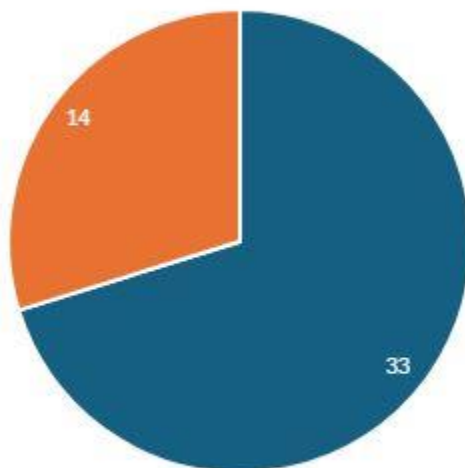
Z drugimi starimi ljudmi so imele udeleženke najmanj stika, saj je večina označila, da ima z njimi stike večkrat mesečno (40 %, 19) ali enkrat mesečno ali manj (36 %, 17). Manjše število udeleženk je imelo s starimi ljudmi stike večkrat tedensko (19 %, 9), samo dve udeleženki (4 %, 2) pa sta imeli s starimi ljudmi stike dnevno ali večkrat dnevno.

Glede odnosov s starimi ljudmi je večina udeleženk te opredelila kot zelo dobre (70 %, 33), manjši

delež udeleženk pa je te označil kot nevtralne (30 %, 14), medtem ko nobena udeleženka ni odnosov s starimi ljudmi označila kot večinoma negativne.

Ocena kvalitete odnosa s starimi ljudmi

■ Moji odnosi so zelo dobri, na splošno se s starimi ljudmi razumem, rad_a se z njimi pogovarjam, tudi v prostem času

■ Interakcije s starimi ljudmi mi niso težavne, vendar v večini primerov nimam posebne želje stopati v pogovore z njimi

3.4 OMEJITVE

Raziskava je imela tudi številne omejitve, ki jih je pomembno razumeti za pravilno interpretacijo podatkov. Kot prvič, podatki, ki smo jih pridobile med raziskavo, so omejeni na odnose in izkušnje mladih ljudi. Prihodnje raziskave bi lahko razširile to polje znanja, tako da bi se osredotočile na interakcije s starimi ljudmi in perspektive, ki nastanejo v medgeneracijskih skupinah. Tako bi lahko stekla večja razprava okrog problematike mladizma in starizma, ki bi nam ponujala takojšnje razumevanje obeh generacij.

S tem, ko smo se osredotočili le na študentke, je večina udeleženk izhajala iz izkušnje statusa študentke, zaradi česar se je pojavil problem interseksionalnosti. Na trgu delovne sile so študentke velikokrat slabše dojete in obravnavane, zato je težko ločiti, ali negativne izkušnje udeleženk izhajajo iz njihove starosti ali statusa študenta ali pa je res kombinacija obojega. Težave z

intersekcionalnostjo so se prav tako pojavile v kombinaciji s spolom, saj je tanka meja med seksizmom in mladizmom, ter v kombinaciji z izobrazbo. Prav tako se nismo osredotočile na mladizem v kombinaciji z raso ali etnično pripadnostjo, kar predstavlja pomembno dimenzijo intersekcionalnosti starostne diskriminacije, ki je znotraj raziskave nismo obravnavale.

4 ANALIZA

4.1 ANALIZA FOKUSNIH SKUPIN

V nadaljevanju bo analiza fokusnih skupin predstavljena po sklopih vprašalnika. Najprej bo analiziran prvi sklop, ki se dotika vrednot mladih in starih ljudi ter medsebojnega spoštovanja. Nato bo sledil drugi sklop, v katerem bodo analizirane izkušnje udeleženk s starostno diskriminacijo in njihovo spoprijemanje z njo. V tretjem sklopu pa bodo predstavljene ideje in predlogi udeleženk za reševanje omenjene problematike.

4.1.2 VREDNOTNE RAZLIKE

Prvi sklop vprašanj se je osredotočal predvsem na **vrednotne razlike med udeleženkami in starejšimi generacijami**. Po besedah mladih udeleženk v fokusnih skupinah naj bi mladi ljudje in starejši od njih zasledovali drugačne vrednote. Udeleženke so izpostavile, da starejši od njih dajejo poudarek predvsem tradicionalnim vrednotam, kamor spadata predvsem religioznost in družina, kar je mogoče zaznati tudi v Laurinem komentarju:

»/.../ ful imajo bolj na družini poudarek in recimo se mi zdi da pogledajo, ne vem, pač, tako ful dajo poudarka na to tudi pri nas. Ne vem, zdaj bo tako, kaj bomo pa pol, pa uuu, pa da dobiš tipa, pa da pač, joj kaj, moraš začeti misliti na to in to. Medtem ko se mi, meni osebno, pa mislim po moje večina naše

generacije se ne toliko, ni to naš edini cilj. Medtem ko tam je pa to družina, družina, družina, družina.« (Laura, FS 8)

Prav tako sta po besedah udeleženk starejšim od njih (torej osebam v srednjih letih pa tudi starim) pomembna zdravje in stabilnost, ki je predvsem izražena v finančni stabilnosti in so posledično veliko bolj lojalne eni karieri v primerjavi z mladimi, ki so veliko bolj nagnjene tveganju – v profesionalnem in zasebnem življenju, kot trdi Vita:

»Se mi zdi, da je zlo velik razkorak v tem, da starejši [osebe v srednjih letih in stari ljudje] si želijo neke finančne varnosti, neko zdravje predvsem. Recimo ko pa mladi to jemljemo za precej samoumevno. Smo bolj podvrženi kakšnim tveganjem tako v profesionalnem kot tudi osebnem življenju. Pač imamo še dost časa, da sprobamo različne stvari, medtem ko starejši se predvsem usmerijo v to, da majo pač res to neko stabilnost, varnost /.../.« (Vita, FS 3)

Po drugi strani mladi ljudje zasledujejo večinoma drugačne vrednote. Medtem ko mladim ljudem veliko pomenita individualnost in svoboda, stari ljudje cenijo predvsem kolektivnost in skupnost. Zaradi hitrega življenjskega tempa in vseh tveganj, ki so jim mladi izpostavljeni, jim je zelo pomembno duševno zdravje, medtem ko se po besedah udeleženk stari ljudje bolj kot ne zavedajo in cenijo le fizično zdravje. Prav tako mladi menijo, da so manj religiozni od starih ljudi in veliko bolj svobodomiselní, kot nakazuje Karlin komentar:

»Imajo starejši bolj konservativne vrednote, mlajši pa bolj svobodomiselní.«
(Karla, FS 8)

Čeprav imajo mladi in stari ljudje drugačne vrednote, nekatere ostajajo vseeno iste. Na primer, mladi vseeno cenijo vrednoto družine, vendar si najprej želijo zagotoviti dobro kariero in finančno stabilnost, ki izhaja iz nje. Ravno zato ne smemo razumeti, da udeleženke ne cenijo več družine in vidijo samo kariero kot vredno zasledovanja. Kot je komentirala Ema, so vrednote podobne, le manifestirajo se drugače zaradi drugačnega časovnega konteksta:

»/.../ Meni se zdi, da je razlika, da so dokaj podobne vrednote, ampak se drugače manifestirajo. V bistvu vsi še vedno povemo, da so nam delo pa ljubezen pa družina vrednota, ampak ker smo odraščali v drugačnem kontekstu, jih cenimo na drugačen način. Zdaj starejši, ki so odraščali v bolj skupnostnih okoliščinah, bodo verjetno cenili družino na drugačen način, saj so bili bolj vezani na njo, v bistvu bodo cenili delo kot nekaj, kar te dopolnjuje, s čimer služiš za svojo družino, medtem ko imamo mladi v glavi vedno bolj individualizirani pristop, kar je verjetno odraz pač moderne družbe v kateri živimo.« (Ema, FS 3)

Prav tako udeleženke niso zanemarile pomena okolja na dojemanje vrednot. Zadnje se med mladimi in starimi ljudmi lahko razlikujejo na podlagi tega, ali ti prihajajo iz ruralnega ali urbanega okolja. Kot je to prikazala Eva:

»[na podeželju] so si vrednote dosti bolj podobne med starejšimi pa mlajšimi kot pa recimo zdaj tu v Ljubljani.« (Eva, FS 3)

Ravno zaradi drugačnih vrednot se mladih in starih držijo določeni stereotipi, ki lahko pomembno vplivajo na medsebojno dojemanje ene in druge generacije. Udeleženke so menile, da je v družbi veliko več negativnih kot pozitivnih stereotipov o mladih ljudeh. Med drugim so omenile: nekompetentnost, neurejenost, čustveno nestabilnost, nezrelost, pasivnost in lenobo. Kljub temu se jim naštetni argumenti zdijo neupravičeni, kar je prav tako razvidno iz Špelinega argumenta:

»Ja, to, da smo leni, je kar pogosto. In se mi zdi zlo neupravičeno, ker večina mojih prijateljev je študentov in vsi študentje študirajo full time in potem majo še poleg tega študentske službe in nekomu rečeš, da je len, medtem ko študira in dela eno ali pa še celo dve službi, da je tko – ne vem, ne morš taki osebi reči, da je lena. To je komentar, k me recimo najbolj zmoti, k ga majo ljudje za povedati proti mladim ali pa študentom bolj specifično.« (Špela, FS 5)

Za **pozitivni stereotip, ki v družbi prevladuje o mladih ljudeh** so poudarile predvsem njihovo tehnološko spretnost, kar pa ima lahko zaradi posploševanja tudi negativne posledice za tiste, ki niso tako tehnološko spretni, kot se to od njih mogoče pričakuje.

Tudi za starejše osebe so udeleženke naštele več negativnih stereotipov kot pozitivnih. po njihovem mnenju se stare ljudi označuje kot ozkogledne, nepozorne, konfliktni, digitalno nespretni, šibke in neprijazne, kar lahko izvira tudi iz pomanjkanja osebnih izkušenj s starimi ljudmi. Pozitivni stereotipi, ki ju pripisujejo starim ljudem, sta spoštljivost, ki jo predvsem pripisujejo vzgoji, in delavnost, ki se močno povezuje z vrednotami trdega dela, stabilnosti in lojalnosti eni kariere.

Prisotnost oz. odsotnost medgeneracijskega spoštovanja je predvsem odvisna od vrednotnega konflikta in (ne)spoštovanja s strani ene ali druge generacije. Peter je vrednotni konflikt komentiral tako:

»Sicer pa jst opažam, če grem na osebno, kakšne so vrednote, kar se tiče postavitve življenja po šoli, recimo konkretno, recimo, da moji doma imajo bolj ta vidik, kako je treba življenje ustvariti recimo hišo, otroke, vse, kar recimo k temu spada. Recimo jaz pa to iz druge plati vse to gledam tui, kar se tiče otrok, po mojem so različne vrednote, kar se tiče denarja, kam ga vlagamo ali v potovanja ali v izobraževanja ali konec koncev družino.« (Peter, FS 4)

Udeleženke so skozi fokusne skupine velikokrat izpostavile, kako starejši od njih pričakujejo spoštljiv odnos mladih. Slednje sicer izkazujejo spoštovanje do starejših od sebe, ker je to družbeno pričakovano, vendar trdijo, da pogrešajo obojestransko spoštovanje, saj se ne čutijo dovolj spoštovanih od starejših generacij.

»/.../ mlajši ful spoštujemo, v večini spoštujemo starejše, medtem ko obratno je pa ful več trenj, se mi zdi, da starejši mislijo, da 'joj, kam gre ta svet, in nato še glede medgeneracijskega spoštovanja, kjer pa glavno krivdo postavi na mlajše.

Ampak se mi pa zdi, da mladi mogoče vseeno ne znajo tako več postaviti tega stika s starejšimi, da nas je mogoče malo strah, tudi tako komu pomagat, recimo, če vidimo da rabi pomoč.« (Karla, FS 8).

Kljub temu so nekatere udeleženke trdile, da so starejši od njihbolj vljudni in spoštljivi v primerjavi z mladimi, kar so pripisale razlikam v vzgoji. Zadnje je razvidno tudi iz Emoninega komentarja:

»/.../ včasih, tut že oče pa vse to so jih že od, mislim so tut svojega očeta že mogli vikati. /.../ to je bil za njih res nek izraz nekega pač spoštovanja do starejše osebe, medtem ko zdej, mislim da je tut naša vzgoja drugačna in tut gledamo na te odnose drugač. /.../ se mi zdi da vikanje ne igra več iste vloge, čisto iste, kot jo je včasih, je zdej bolj kot iz vljudnosti kot pa samo pač izraz spoštovanja« (Emona, FS 3).

Udeleženke so prav tako komentirale, da je izražanje spoštovanja do starejše ali mlajše osebe odvisno tudi od samega konteksta interakcije – od okolja, v katerem se odvija, in položaja, v katerem sta osebi.

»Men se tut zdi odvisno od okoliščin same interakcije. Ker na primer, ko jaz delam v baru, pač na vasi al pa nekem takem bolj perifernem okolju Slovenije, pol mi pa pride nek šestnajstletnik si nekaj naročiti al pa nekaj kupiti, me ne bo vikal, medtem ko bi mogoče mojo šefico vikal zaradi tega, ker je starejša, jaz sem pa samo študent. Ampak hkrati pa na primer, ko se v bolj profesionalnih in akademskih okoljih, kjer delujem kot nek mentor dijakom, ki so srednješolci pa so tak samo 6 let mlajši od mene, me bodo vikali. Pa tu mogoče ni na podlagi starosti, ampak sam zaradi tega, ker sem v nadrejenem položaju v primerjavi z njimi.« (Ema, FS 3)

Udeleženke fokusnih skupin so večkrat izrazile, da so **starejši od njih vzvišeni in pokroviteljski do mladih, kar prispeva k slabim medgeneracijskim odnosom** zaradi različnih vrednot in

nerazumevanja druge generacije. Kot nakazujeta naslednja komentarja, se starejši od njih velikokrat izgovarjajo na več življenjskih izkušnj:

»Mlajše generacije mislijo, da vse vejo pa da starejši so bolj uno, mi vemo bolj ko ti, ker smo dlje tle na svetu ...« (Lori, FS 7).

»Jaz se s tem strinjam v bistvu. Tut to kakor sem sama doživela, pa tut v gostinstvu delam velik tko, da že od strank ta občutek; tak velikokrat dobim ta občutek pa že slišala sem, 'jaz pa več vem, ker jaz sem pa več let na svetu k ti', a ne. Že to neko poniževanje na ta način. Sem pa tut obratno že doživela, se pravi nespoštovanje od mladih do starejših. Tko da se mi zdi, ja, odvisno od človeka, situacije ...« (Leja, FS 7)

4.2.2 DRUGI SKLOP: IZKUŠNJE IN ODZIVI

4.2.2.1 DOJEMANJE STAROSTNE DISKRIMINACIJE

Udeleženke smo vprašali , **kdaj je drugačna obravnava glede na starost upravičena in kdaj ni.** Kot upravičeno drugačno obravnavo na podlagi starosti so izpostavljale predvsem odstop sedeža staremu človeku na javnem prevozu ali počasnejši in glasnejši govor. Naslednji citat prikazuje primer odstopa sedeža na javnem prevozu:

»Ja, ne, mislim, ne vem, na kaj bi se osredotočil prvo, kar se mi npr. zdi pozitivna navada, ki je vseeno dajanje prednosti odstopanja sedeža starejšim na avtobusu, kar je v bistvu neka norma obnašanja. To se mi zdi kot čist dobra praksa, naj se to ohranja.« (Gaj, FS 4)

Kot **neupravičeno drugačno obravnavo na podlagi starosti** so navedle predvsem predstave, da imajo stari ljudje nižje kognitivne sposobnosti in so zato npr. slabe voznice ali pa da so prestare za določeno delo oz. službo. To je razvidno predvsem iz Janovega komentarja:

»Pri vožnji avtomobilov tut vidim, kako je pač takoj, on je pa prestar, ona pa je prestara, da voz avtomobil. To zelo velikokrat opazim. Aja, pa pri profesorjih tut. Tko, da ja. Vse, kar zahteva višje kognitivne zmožnosti, k da se zmanjša.«
(Jan, FS 7)

Kot upravičeno drugačno obravnavo na podlagi mladosti so omenjale predvsem finančne ugodnosti, ki jih imajo kot študentke, od študentskih bonov do subvencioniranih vozovnic.

»Majo neke bonitete, tud majo neke subvencije, neke stvari majo zastonj, pa tud se mi zdi, da podobno pri mladih mamo tud mi nekatere stvari bolj poceni. Tak da take stvari se mi zdijo upravičene.« (Dana, FS 5)

Kot **neupravičeno obravnavo mladih** so predvsem navajale primer, da je nekdo premlad za določeno delo, kot je tudi razvidno iz Lorijinega komentarja:

»Al pa tut ne vem glede službe, če pač jaz sem, en primer je bil na letališču, k je delu eden študent, je tam pač pomagu za letalo ali neki ne vem točno, kaj, pa je en komentiral, ta je premlad, da to dela; nekak na ta način.« (Lori, FS 7)

4.2.2.2 IZKUŠNJE Z MLADIZMOM

Drugi sklop vprašanj se je večinoma osredotočal na **izkušnje udeleženk z mladizmom**. Vse udeleženke so imele vsaj občasne izkušnje z mladizmom v vsakdanjem življenju.

Udeleženke so v povezavi s pozitivno diskriminacijo tudi na ravni izkustva najbolj izpostavljale **bonitete, ki jih prejemajo kot mlade osebe**, oz. bolj specifično bonitete, ki pripadajo študentom – subvencionirana prehrana, prevoz, cenejše vstopnice itn. Zadnje je prav tako razvidno iz Petrovega komentarja:

»Recimo pri študentu različne ugodnosti, a ne. Od cenejšega bivanja, hrane, ki smo marsikatera država v Evropi, ki ima zlo subvencionirano hrano od mnogih

ugodnostih, no. To je osebno vsaj za mene velik velik plus, kar se tiče vseh subvencij.« (Peter, FS 4)

Kot drug najpogostejše omenjen pozitivni mladizem so omenjale predvsem **privilegije, ki jih imajo zaradi tehnoloških sposobnosti**, kot je tudi razvidno iz naslednjih komentarjev:

»/.../ ker naenkrat si tehnična pomoč v pisarni, ker si ti itak mlad pa znaš vse z računalniki delat pa vse. Tko da to tud, mislim, ja, lahka pomagaš, ker pač si relevanten v teh določenih pogledih, pač še posebi glede tehnologije pa interneta /.../.« (Luna, FS 10)

»Privilegirani, ja, so pa mogoče najbolj v teh na tehnologijo vezanih dejavnostih. Ker pač se pa pričakuje oziroma tako, ja, da znajo več delat s tehnologijo, da so bolj navajeni na to, da imajo več izkušenj tukaj in jih mogoče, ne vem, če so delovna mesta za te tehnološke službe, jih tudi več sprejmejo verjetno.« (Karla, FS 8)

»/.../. Jst ful suvereno na moj življenjepis napišem, da suvereno uporabljam digitalna orodja, čeprav nimam absolutno nobenega papirja, ki bi to res dokazal, da jst to lahko delam. Ampak pač se mi zdi, da vem. Pa tut če se ne vem, spremeni neka stvar v službi, ne vem, se nek postopek ali na računalniku ali pa v praksi spremeni, mene to ne ustraši, ker vem, da se itak lahko prilagodim, medtem ko moje starejše sodelavke pa majo tisto paniko, joj, zdaj bo pa to drugače, pa zdaj bo tisto drugače, pa zdej bo ono tretje drugače in potem s to paniko potem ful pristopajo zraven k temu, kar jim uteži dodatno še ta pristop.« (Ema, FS 3)

Preferenca za mlajše osebe se prav tako izraža na podlagi njihovih **interesov**, kar kaže Svetlanina izjava:

»Ko prodajamo nakit, starejše stranke raje vprašajo mene, ker menijo, da imam več stila. A to ni nujno res.« (Svetlana, FS 6)

Seveda pa je **mladost videna kot prednost tudi v fizičnem smislu in časovni fleksibilnosti**, saj mlajše posameznice naj ne bi imele družinskih obveznosti. Ti razlogi pa lahko vendarle vodijo do izkoriščanja mladih. Prav tako so nekatere udeleženke izpostavile, da se v službah daje prednost mladim ljudem, saj jih je mogoče oblikovati po željah in pričakovanjih za določeno delovno mesto in jih zaposliti za daljši delovni čas:

»/.../ v določenih teh službah, ki pa niso tak strežba v lokalnem kafiču, pa majo vseeno dostikrat mlajši neke prednosti, že zaradi tega, ker kao so oni sveže izobraženi, pa jih lahko potem še ful oblikuješ, pa lahko ciljaš na to, da jih boš neki dolgi rok, za dolgi čas zaposlil, medtem ko pač pa je mogoče starejšo osebo težje naučit kakih ful novih stvari, če ti delaš v podjetju, ki se posodablja, je vseeno zahtevano, da se ti pač vedno izobražuješ in se tega starejše osebe ne delajo.« (Ema, FS 3).

Udeleženke so **prednost mladosti** prav tako videle v **dopuščanju napak**, kar izhaja predvsem iz predsodka, da so mladi neizkušeni. Zadnje je razvidno iz Vitinega komentarja:

»/.../ js bi izpostavla, mogoče ne kot prednost, ampak pač recimo, če kej al na službi, al na faksu, al pa tko v življenju kej pač narobe nardim ,si pač rečem, ah sej sm mlada, sej kaj se bom sekirala, sej nimam še izkušenj. Pa tut od drugih starejših pač recimo, ko dobim to potrditev, aha, se ne sekirajo tok, sej pač razumejo, da sej pač še nimam tok izkušenj, recimo.« (Vita, FS 3)

Tudi prednosti mladosti pa niso bile pri vseh udeleženkah dojete enako, saj so nekatere izmed udeleženk zaradi njih poročale o nelagodju glede lastnega položaja:

»Ja, pač, mogoče mal tud glede na to, da pač reče: 'Ja, zbral smo te pač, ker si bla mlada', pač tud, aja, kaj pa druge moje stvari, da sem napisala CV pa vse? Pač to je edini razlog, da sem tu, da sem mlada pač tko ...« (Voda, FS 9)

Kljub doživljanju pozitivnega mladizma so udeleženke pogosteje izpostavljale **negativni mladizem**. Tega so **največ doživljale na delu** – bolj specifično na študentskem delu, predvsem zaradi neenake razporeditve moči. Primeri so se večinoma nanašali na osebe vodilnega položaja, ki so zanemarjale telesno ali psihološko dobrobit udeleženke, ki je bila v podrejenem položaju in je posledično imela manj možnosti upreti se izvajanim pritiskom.

»/... / ko sem pač bla v službi/praksi v uni igralnici in pa ko sem mela zdaj decembra, ko sem bla bolna, pa januarja, pa tut na faks več nisem mogla hodt, me je ona čist napadla pa napisala, kako to ni v redu, da se sploh ne javljam, čeprav sem pač bla tko in and out iz urgence 2 mesca. Pa ni bla sam mononukleoz, sam me ni niti vprašala, a ne, pa se mi zdi tut, da /.../ naša generacija ima mal več empatije, ja, pa spoštovanja /.../.« (Lori, FS 7)

V naslednjem citatu gre za podoben primer, vendar je udeleženec utrpel telesne poškodbe zaradi izkoriščanja na račun prepričanja o vitalnosti mladih oseb:

»/.../ službo, prot koncu poletja, ker mi imamo teraso zunaj s hladilniki za pijačo, skladišče pa je v kleti, torej moraš not, dol po stopnicah pa nazaj gor pa ven in sem vedno jaz bil tisti, ki je refillal naše hladilnike zunaj, tak da sem mogu gajbe nost celo poletje in na koncu sem en mesec mogu doma ležat, ker sem si pretegnost tuki 3 mišiče in sem si pretrgal vezi. Enostavno sem preveč mogu delat /.../.« (Miha, FS 7)

V sklopu tega so udeleženke **poudarjale paradoks, da delodajalke velikokrat iščejo osebo s preteklimi delovnimi izkušnjami, vendar mladi brez pretekle zaposlitve nimajo izkušenj**, ki jih potrebujejo za pridobitev zaposlitve, kar je razvidno tudi iz naslednjega komentarja:

»Pa tut verjamem, da pač k iščejo službe, mislim, da konstantno rabš izkušnje, da dobiš službo, ampak ne morš dobit izkušenj, ker nimaš službe /... /.« (Jan, FS 7)

Posledica tega je konstantna **nevednost o lastnem položaju v službi**, saj študentsko delo ne nudi varnosti zaposlitve. Študentke so lahko kadar koli zamenjane, kar pa v udeleženkah vzbuja občutek tesnobe. Zadnje nakazuje Nacetov komentar:

»Pa tudi strah, da te vržejo, ker si itak replaceable, ker si sam študent.« (Nace, FS 7)

Na delovnem mestu je bilo prav tako izpostavljeno **diskriminatorno vedenje** v obliki zmanjševanja vloge kot zaposlene in izkoriščanja za manjše naloge. Podobno se je izkazalo tudi v primerih opravljanja prakse.

»/.../ Isto k so, k smo mi študenti, so ns pol mel za kako bolj pomivanje, za kako pucanje. Bolj manj resno jemal al pa kej. Tut isto to za prakso sm bla v laboratoriju, tam so mene pa lih obratno, se me dal tam za pomivat. Takrat je blo tak malo, namesto da bi me kaj bolj pokazal, sej so me dal, sam večinoma sm tm bolj tam za njimi pucala /.../.« (Pia, FS 3)

»/.../ Mam sicer tudi svojo direktno nadrejeno, k me zlo izkorišča; v sobi smo 3, pač vzgojitelca, pomočnica pa jst kot spremljevalka in pač direktno moja nadrejena vzgojiteljica in pač to je, jaz sem njena tajnica, jaz sem njen podložnik.« (Leja, FS 7)

Velikokrat je bilo izpostavljeno, da so bile udeleženke kljub vzpostavljanju hierarhije na delovnem mestu **na podlagi izkušenj diskreditirane, čeprav so imele kot študentke več izkušenj** na določenem delovnem mestu v primerjavi z nekaterimi rednimi zaposlenimi, izključno zaradi študentskega statusa in na podlagi svoje starosti.

»Moje izkušnje na delovnem mestu so take, da me **stranke pogosto manj resno jemljejo, ker sem študent**, čeprav pa na primer na istem kraju delam dlje kot

kake moje zaposlene odrasle sodelavke. In ne vem, če stojive dve in prodajave isto stvar, bodo rajši pogledali in stopili k starejši sodelavki, pač na podlagi tega, ker mislijo, da je ona bolj usposobljena in da ona več ve, čeprav je, sva tam tam al pa celo jaz več vem, zato ker sem dlje časa tam zaposlena, ali pa se bolj nespoštljivo do tebe obnašajo, zato ker si študent, torej bodo pač ne vem ... v strežbi bojo preklinjali vate ali te pač, tko bodo s tabo ravnali, ker si študent, ker si mlajši in podobno /.../.« (Ema, FS 3)

Dodaten primer diskreditiranja mlade osebe zaradi starosti je prav tako izpostavila Zoja:

»Sem po vseh papirjih kvalificiran trener športa in po novo /.../ tudi selektor moške ekipe, ker sem edina kvalificirana za to. Ampak se mi velikokrat dogaja, da razmišljam, da bi samo odstopila, ker meni ni potrebno, da me absolutno nihče nič ne posluša. Do točke, da moram iti jaz do najstarejšega igralca in prosim, ali lahko rečeš ekipi to, ker če jaz povem, nič.« (Zoja, FS 1)

Udeleženke so ta negativni mladizem na delovnem mestu prepoznale kot diskriminacijo na podlagi starosti in kot obliko kršenja delavskih pravic.

Ob izpostavljanju negativnega mladizma na delovnem mestu je treba omeniti tudi intersekcionalnost, saj so udeleženke velikokrat izpostavljale, da je bila meja med starostno diskriminacijo in seksizmom velikokrat zamegljena. Na to nakazuje spodnji komentar:

»Ja, jaz mam tu en primer, kjer je pač tak težko razločit, če gre za seksizem ali starizem/mladizem. Ko sem delal v Mercatorju še in je pač en starejši moški bil ful jezen, /.../ in pol nisem znal, kak naj to rešim, ker sem prišel /.../, in sem pol rekel, /.../ da to ne morem jaz zrihtat. Pol /.../ pride zaposlena tja in ga povleče k sebi na drugo blagajno in je bil takoj srček, sweetheart pa vse fajn, rožice, rožice, ker je bla pač, je bla ženska zaposlenka, ampak je bla tudi starejša. To je taka težko razločljiva meja.« (Nace, FS 7)

Udeleženke so negativni mladizem zaznavale tudi pri **ne vključevanju mladih v politične in druge odločitve ter pri iskanju stanovanj**. Zadnje je predvsem posledica negativnih stereotipov, ki se pripisujejo mladim (npr. neurejenost in neodgovornost). V nekaterih fokusnih skupinah se je negativni mladizem izražal tudi v **šolskem okolju**, npr. v primerjavi rednih študentk z izrednimi, ki so načelno starejše. To je razvidno v Enejevem komentarju:

»Pristop profesorjev do mene, pa jaz sem šel enkrat pisat z izrednimi študenti, ki so bili v povprečju 15, 20 let starejši od mene. On je njim šengelce fuknu na mizo, ga je pogledal, dobro, ni panike. Kak bi mene tretiral, če bi me dobo, al pa že, ne vem. On je njega tikal: 'Ti pa ja boš dobo, ko boš dobo'.« (Enej, FS 4)

Negativni mladizem je bil prisoten tudi **doma, od staršev, sorojencev ali starih staršev**. Na zadnje nakazuje tudi Adamov komentar:

»Tut sam sem velikokrat doživel, da zato, ker sem mlajši od ostale osebe, s katero sem se pogovarjal, da so določene stvari, ki sem jih rekel, da so bli sam uno: 'Premlad si še, da bi čisto razumel to', al pa na splošno nekaj v tej smeri.« (Adam, FS 4)

Eden izmed izrazitejših mladizmov na institucionalni ravni, ki se je ponavljal skozi več fokusnih skupin, je **mladizem v zdravstvu**. Zaradi predpostavke, da so mladi fizično vitalni in dobrega zdravja, so bile njihove potrebe pogosto ignorirane pri zdravstvenih delavkah. Na to nakazujejo tudi naslednji komentarji:

»Ja, v bistvu sem imela ful težave z vrtoglavico in jaz sem šla k osebni zdravnici in sem rekla, da mam ful probleme z vrtoglavico in da mam v družini hipertenzijo. In ona brez, brez merjenja pritiska, brez česar koli, ne, to ne more bit. Vi mate panične napade. Sem rekla, niso to panični napadi, ker 'ja veste' [oponaša zdravnico], mi je začela razlagat, kako tut ona v množici ljudi, da postane tesnobna, da ji je grozen, da se ji vrti. Saj pravim, men se to v službi

zgori. Če delam v vrtcu, jaz nisem v množici ljudi. Že 3 leta delam v tej službi, zakaj bi zdaj bla tesnobna v istem okolju? Ne? /.../ Mislim, sem jo prepričevala, dejmo prosim pač zmert pritisk. Prosila sem jo. Jaz sem ji v bistvu pač rekla, naj zmeri pritisk. 'Ne to, pa vi ste stara 24 let, pa to ne morete, to ne gre, no' [oponaša zdravnico]. Tko, da ja, n, o na koncu je bil povišan pritisk /.../.« (Leja, FS 7)

»/.../ prijateljice, ki je **zaradi svoje mladosti, je zdravniki niso jemali resno**. Ker je imela pljučnico, pa zelo hude bolečine v pljučih pa celih prsih, pač ni mogla prespati cele noči pa nič in je šla na urgenco, ker pač je komaj še živela /.../. In je tam zdravnica ni jemala resno in je dala neko opazko kot: '**Kaj pa ti veš, kaj je bolečina, pri 20 letih, tebe še ne sme nič bolet**'. To itak pretiravaš, to ni možno, da bi te tak hudo bolelo', in pač pol je šla iz urgence z istim, kot je prišla, brez kakšnega koli podatka, brez kakršne koli napotnice, ja /.../.« (Ema, FS 3)

»/.../ Zdravnica, tko v srednjih letih in mene in mojo kolegico, k sva ble obedve pri isti zdravnici, nobene ni jemala resno, pr bolečinah, k sva jih obedve pač doživljale, vsaka pač po svoje /.../, v glavnem, ni nič drugga rekla, kokr pa da je lohka to anksioznost, k je itak ful pogosta pr ns mladih in men recimo je hotla predpisat antidepresive, pa uni je pol tut kr predpisala antidepresive brez česar koli, pač brez kere koli raziskave al kar kol. Samo zato ker je bla uno, ja pač sej si še mlada, nič tazga ti ne more bit /.../.« (Emona, FS 3)

4.2.2.3 STRATEGIJE SPOPRIJEMANJA Z MLADIZMOM

Najbolj **prevladujoči obliki spoprijemanja z mladizmom sta bili pasivnost in podrejanje** zaradi strahu pred posledicami upora. Nekatere udeleženske so prav tako poročale o distanciranju in izogibanju globljih odnosov z nadrejenimi in s starejšimi zaposlenimi, da bi se izognile nadaljnjemu izkoriščanju. Kot je tu dodala Gaj:

»Pri mladih, npr. to, da nekdo te drugač obarvava, ker si mlad, lahka gre v večini primerov nekje na sredini ostane. Sprejmeš, pogoltneš, greš naprej, naslednjič kaj rečeš.« (Gaj, FS 4)

Kljub pasivnosti so nekatere udeleženke izbrale bolj taktično spoprijemanje z diskriminacijo, kot je to storila npr. Enej:

»Sčasoma se moreš dokazovat, da te sprejmejo v krog, da nekak postaneš del skupnosti.« (Enej, FS 4)

Podobno je komentirala tudi Sola:

»/.../ ampak men je čist iskreno to utrujajoče, da jst sm vsak dan v isti uniformi kokr moje sodelavke, na isti poziciji in rabm se pa trikrat bolj dokazat. Tko kokr da mam nek konstanten intervju z nekom, da rabm skoz zagovarjat to svoje znanje. Men je to – Okej, sej na začetku, k začneš delat, si tko, okej, ja, valda, morm se mal pokazat, da tud jst vem, sam po neki časa si pa tko, okej, v redu, sej js sm pa tud stara 25, ne več 15, štekam, da k si str 15, je lahko to tko. Zdej počas sm pa tko, okej, no, kdaj pa js zdej dobim to kartico kredibilnosti, k jo očitno vsi vi okol mene mate, js je pa še kr nimam?« (Sola, FS 5)

Če se je izvajanje mladizma nadaljevalo, so se udeleženke vseeno uprle. Ob tem so poročale o občutkih jeze.

»Jaz iskreno **na začetku**, ko sem to začela opažat, no, v vseh teh situacijah, sem bla mal **razočarana, majčken šokirana, zdaj pa je čedalje več neke jeze** in sem sam jezna na ta folk. Sem pa vsakič korak bliže upor.« (Leja, FS 7)

»Pol sem sam mela dost in pač, ko je ona mene napadla, sem jaz njo nazaj in ji rekla, pač lej, to ni okej, prosim, spoštuj vsaj moje zdravje, če nočeš mene, in pač to je to.« (Lori, FS 7)

»/.../ Rajši se grem skregat, pa stojim za svojim kot pa: »Ja, gospod, ker ste starejši [od 65 let], vam dam prav. Ne vidim razloga, zakaj bi to tak puščal konec koncev.« (Enej, FS 4)

Žrtve mladizma v zdravstvu so s situacijo **soočile** tako, da so **zamenjale zdravnico** – po navadi za mlajšo, če je le bilo mogoče, saj so izpostavile, da mladi mlade bolj razumejo in da v tem primeru niso bile več deležne mladizma.

»/.../ js recimo sm menjala na mlado zdravnico in me j tko ful drgač jemala, pač se je trudila, delala vse raziskave in mislm, da ja pr zdravnikih se to zlo hitr pokazal. Proti mladim, ane, k smo kao skos zdravi, pa samo pretiravamo v teh letih, ne.« (Emona, FS 3)

»/.../ Zdaj mam pa mlajšega zdravnika, kot je bla ona, in pač dobim nadaljnje raziskave. Prej pa tega pač ni blo. Tko da mam nek občutek, da koker je nek, recimo teb nadrejeni z leti bližje teb, je lažje.« (Leja, FS 7)

Situacij, v katerih so **mladizem obravnavale kot hec oz. šalo**, je bilo več ob raznih opazkah domačih (npr. starejših žensk glede ustvarjanja družine) ali pa ob internih šalah s prijatelji.

»Še posebej od punc se pričakuje, da bodo prej v resni zvezi kot fantje. Pač pri nas je prišlo že do te točke, da je bla babica prepričana, da js nekje fanta skrivam, pa ga nočem domv pripeljat [ostale se začnejo smejati], ker kako je možno, da jaz pri mojih letih nimam bolj resnega fanta, ne. Pač, take stvari in je ne vem spraševala moje starše, če oni kaj vejo, pa druge sorodnike, kaj vejo [smeh se nadaljuje], mene ni. So bolj te komentarji 'O, kdaj boste kaj zibali' bolj pogosti in se mi zdi, da je **dostikrat lažje se sam pohecat**, da s hecem to brush-it off, kot pa da jim probaš dopovedat, zakaj je čudno, da to govorijo.« (Ema, FS 3)

»Ja, men se zdi tudi, da dosti teh hecev, pač, ne vem, ko maš leto, dve, mlajše prijatle, pa maš rojstni dan pa so tko, ja kaj te že kolki bolijo, pa take finte, sam se mi zdi, da je to dosti tko nedolžno /.../.« (Ema, FS 3)

Zanimivo se je pokazalo, da **udeleženke** fokusnih skupin niso bile le žrtve **negativnega mladizma**, ampak so ga tudi same **izvajale in ponotranjale**, kot je razvidno iz naslednjih komentarjev:

»Vsaj js osebno gledam, js recimo ful obsojam, ja, zato, ker so mlajši, npr. tretja triada osnovne šole, 2., 3. letnik srednje šole.« (Peter, FS 4)

»Nekemu otročku najbrž ne boš dal nekih pomembnih odločitev za odločati, no. Tako kakšna srednja meja se mi zdi, da se mora vedno najti.« (Veronika, FS 8)

»Jaz sem zdaj, ko sem imela te daljše počitnice, iskala, da bi šla v tujino, torej v afriške države kot prostovoljka delat /.../ pa pol sem tudi par klicev opravila, je bilo vedno rečeno, da, pač, saj se da iti pri teh letih, ampak si dobil tak občutek, da mogoče še nisi dost zrel za to, že kot čustveno, pač, ker to so hude stvari in ne vem, usposobljen nisi tako še za to, /.../ pol se nisem pač odločila, ampak tle se mi je zdelo, da če bi bila starejša, bi lahko šla, zdaj pa bom mogla še malo počakat.« (Veronika, FS 8)

4.2.2.4 MEDIJI IN STAROSTNA DISKRIMINACIJA

Med drugim so v drugem sklopu v nekaterih fokusnih skupinah udeleženke omenjale **vlogo medijev pri reproduciranju starostne diskriminacije**. Za zadnje so predvsem trdile, da prikazujejo stereotipizirane prikaze – mladih in tudi starih ljudi. Sicer pa so trdile, da je velikokrat tudi odvisno od samega medija. Za filme in serije predvsem menijo, da reproducirajo stereotipe. Enako mnenje imajo glede poročil oz. informativnih oddaj, v katerih bi morale veljati nevtralno poročanje o dogajanju. Kritizirajo jih predvsem zaradi negativnega stereotipnega prikazovanja in

generaliziranja mladih, še posebej, ko gre za družbeno nesprejemljive dogodke. To je predvsem razvidno iz komentarjev Kaje in Eme.

»Ja, pa men se zdi, če pač se nate navežem, ja, da je včasih recimo po **poročilih** al pa po medijih, ja, da je to neko nasilje v družini pa to, s strani moškega, recimo, da to se tok ne poudarja, kokr pa recimo, k je blo par let nazaj, da pač so se na centru dve puncici stepli, pa je blo to tok, na RTV Slovenija, na 24.ur, na A Kanalu, pa na Facebooku, pa povsod je blo, ne. Ne vem, se mi zdi, da je bolj poudarjeno, pa so bli takrt pač najstniki, pač vsi v bistvu mislim mladi, ja, kao **prikaz za vse, da so vsi tko obnašajo pa to**« (Kaja, FS 3).

»Meni se zdi, da ko pride do kršenja teh socialnih norm, ko se to zgodi pri mladih, se dosti bolj šokantno poroča o tem in dosti bolj odstopa, kot pa ko se to zgodi pri ljudeh srednjih al pa starejših let. Pa tudi se mi zdi dostikrat, še posebej, zdaj se dostikrat preplah dela specifično na mladih, ker do mladih majo vsi tak odnos, da jih je al treba zaščititi ali pa da oni predstavljajo nevarnost. Pač zlo drugačni, kot so starejši. Na tak način se potem zlo čudn odnos do njih tut gradi. Zanj je v poročilih blo, »Novi TikTok izziv se širi med mladimi v Franciji. Šest ljudi je že v bolnici, ker so naredili to pa to.« Pač v realnem svetu, če bi se 6 drugim ljudem zgodilo nekaj v Franciji, bi nam dol viselo, ne. Ampak ker so to, ker je to prišlo iz nekih socialnih omrežij, kjer so mladi, je to predstavljalo neko novico.« (Ema, FS 3)

Negativno stereotipiziranje mladih v medijih pripisujejo predvsem vrednotnemu konfliktu.

Mladi imajo drugačne vrednote kot stari ljudje in so te njim nerazumljive. Ker so večinoma starejše generacije tiste, ki ustvarjajo vsebine na medijih, predvsem tako imenovanih tradicionalnih medijih, prikazujejo mlade zelo stereotipno in negativno, ker izhajajo iz svojega vrednotnega stališča. Na to nakazuje tudi komentar Emone:

»/.../ probajo predstaviti na nek način, ker je definitivno res, da smo zelo drugačni kot pa one prejšnje generacije. Od naših starih staršev pa naših starih staršev, ne, kot smo se že pogovarjali. Pa kaj nam je prioriteta pa kaj nam je glavna vrednota, ane. Nam ni delo in delo in delo, pač nam je, ne vem, kako bi rekla. Dejansko svoboda in neko življenje, da ga pač neki ti dosežeš v življenju in po moje, ker nas tok ne razumejo, nas pol tukaj nekako hočejo prikazati v neki taki luči, da nas še bolj ne razumejo.« (Emona, FS 3)

Kljub poudarku udeleženk, da na medijih prevladuje negativna in stereotipna prezentacija mladih, so vseeno poudarile, da je stereotipno prikazovanje prisotno v manjši meri, ko gre za oddaje, ki se osredotočajo na najstnike, ki govorijo o tesnobi, ali pa v oddajah, ki se ukvarjajo s kakršnimi koli drugimi težavami, ki pestijo odrasle.

»Jst mislim, da pač ja pri poročilih se še vseeno govori najstniki, eno, najstnik to, pač recimo, ja da je na nek stereotipno, ampak je pa tukaj tukaj že velik oddaj o najstnikih, o recimo tesnobi, pa pač o različnih njihovih težavah in tukaj pač o odraslih. Tko da se mi zdi, da je tukaj že velik manj stereotipno pa diskriminativno.« (Kaja, FS 3)

4.2.3 TRETJI SKLOP: PREDLOGI ZA REŠEVANJE STAROSTNE DISKRIMINACIJE

V tretjem sklopu so udeleženke razglabljale o **mogočih rešitvah za zmanjševanje oz. odpravo mladizma**. Ob tem se je pojavljala **mešanica individualnih, institucionalnih in družbenih ukrepov**. Velika večina udeleženk se je zavedala, da je starostna diskriminacija problem, in kot se je izrazil Rok, je to prvi korak, da se začne problematika reševati:

»Če se ne zavedaš problema, ne moreš nič narediti.« (Rok, FS 1)

V sklopu individualnih rešitev so se osredotočale predvsem na **večje razumevanje nasprotnih skupin**, kar je razvidno iz naslednjih komentarjev:

»Res bi mogli biti bolj pač, sploh **spoštljivi en do drugega** in pač ja, tudi starejši, ja. /.../ Pa, ja, da sam se probaš postaviti mogoče v vlogo starejšega oziroma pač da se, kako on vidi sebe, kako on občuti določeno. Pa da smo tudi individualno pač, da je vsak posameznik, da se probaš vključiti in povezati ne glede na starost, da ne hitro obsojaš, recimo, »ah, ta je starejši, la, la, la«, ampak, da daš možnost in se pač, ja.« (Laura, FS 8)

»Vem, da je to mal preprosto rečt, ampak ena rešitev, ki dejansko je, da razmišljaš, da **'keepaš open mind'**, da tut, ne vem, če je kej drugač. Če je pri starejši osebi [od 65 let] kej drugač, da vseeno spoštuješ, pa razumeš tut, če ne.« (Adam, FS 4)

»Jaz mislim, da mogoče kar se največ lahko v tej smeri naredi oziroma kaj se meni zdi najbolj logično, je, da kot je bilo rečeno, se odkrito pogovarja. Da se ljudje zavedajo, da je to dejanski problem. Seveda je tudi odvisno, jaz verjamem, da obstajajo okolja, ki nimajo problema s tem. Menim, da se je **treba odkrito pogovarjati in da mora vsak posameznik pri sebi razčistiti to.**« (Zala, FS 1)

Prav tako so veliko poudarjale **medgeneracijsko sodelovanje**, ki pa se je velikokrat že navezovalo na institucionalno raven. Predlogi so razvidni iz navedenih komentarjev:

»/.../ V moji občini specifično se to zelo spodbuja. Ne vem, recimo v osnovni šoli smo dostikrat **hodili v dom za ostarele**. Tko je tut pr ns, k smo se družili s temi starimi, in se mi zdi, da že to je nam, pač seveda, če si bil pripravljen na to, si lahko sprejel. Seveda niso sam stari, pa what ever, ane. Si jih pač malo bolj spoznal, si ugotovil, da so čist v redu, da ni nič hudega se družiti tut s starejšimi. Se mi zdi na tak način tut bi blo dobr kake pač, ne vem na splošno kake dejavnosti, k spodbujajo to sodelovanje med različnimi generacijami.« (Vita, FS 3)

Drugi so poudarili pomen pogovorov s starimi ljudmi ter izmenjavo pogledov in izkušenj:

»Mogoče bi bilo pa tudi treba kaj v tej smeri narediti, da **nam predstavijo malo bolj njihov pogled in mi njim predstavimo bolj naš pogled** in te novejša združenja, gibanja. Saj tako, če se jaz pogovarjam z babicami pa dedki ali pa tako s kakšnimi starejšimi sosedi, saj ne vedo vsi sploh, za kaj se gre ne.« (Veronika, FS 8)

Kot rešitev so bili omenjeni tudi različni prostori za medgeneracijsko druženje:

»Po moje to, k smo že prej rekle, za mlade kakšne **mladinske centre**, da damo malo, mogoče, da država malo več denarja za to, za razvoj teh stvari. Pa tudi za stare, da bi se organizirala bolj tako **druženja za starejše**, kakšni dogodki, pa ne samo v sklopu, ne vem, nekega doma za ostarele, ampak tako na splošno. Ali pa celo, da bi se **organizirale dejavnosti, ki bi prav združevale mlade pa stare**, da bi, da bi mladi, da bi recimo samo mladi delali, čeprav to je pol že spet diskriminacija (smeh), a ne, kot prostovoljci na teh dogodkih. Ali pa ne, pač da bi bili vabljeni vsi, starejši in mlajši.« (Karla, FS 8)

Kot oblika druženja so bili omenjeni tudi mentorski programi:

»/.../ To se je rešilo z nekimi **mentorskimi programi** pa takimi stvari. Da pač bi, ne vem, da pač res pridejo te starejši ljudje v stik z mladimi, ker pač ti se mi zdi, da če ne delaš neposredno z neko osebo, tut ne boš, ne vem, jst za nekoga v nekem drugem oddelku v firmi, on bo reku: 'Oh, to je tisti študent', recimo, jst pa pač tut ne bom vedla, kaj kdo dela. In se mi zdi, da s tem, ko bi mi dejansko bili v stiku eni z drugimi, bi pač itak dobiš bolj razumevanje, pa ne vem, mi nismo oni tak slabi, pa oni nam niso tak slabi in da pač se to spodbuja na vseh nivojih.« (Karin, FS 3)

Med drugim so bili omenjeni tudi bonusi za podjetja, ki bi vzpodbujala medgeneracijsko povezovanje:

»/.../ kaki **bonusi** za ne vem, če maš ti zaposleno določeno število starejših al pa tut študentov oziroma mlajših, da ti pač kot podjetje od države dobiš, al pa se sofinancira njihovo plačo al pa neki, pač. Da pač jih vzpodbudi k temu da vzamejo nekoga. Vemo pa, da vedno najboljša spodbuda dnar /.../« (Karin, FS 3)

Udeleženke so izrazile **zavedanje o pomembni vlogi institucij**, ki ga imajo te pri reproduciranju in ohranjanju negativnih stereotipov. V njihovem sklopu so rešitve predvsem videli v raznih **izobraževanjih mladih pa tudi starih ljudi o drugi generaciji**, kar je razvidno iz Karlinega komentarja:

»Meni se tudi to zdi ful pomembno, da se organizira neke dejavnosti, ali ne vem, recimo predavanja v domu za ostarele, o tem, kako mladi vidimo svet, kaj nam je pomembno. Pa pol /.../ da pač, da se izobrazi pač mlade, kako starejši delujejo ali pa kako se jim približati, kako se z njimi pogovarjati, pa ja, te dejavnosti recimo v sklopu domov za ostarele, da bi bile bolj, da bi prišli mladi prostovoljci pa bi se pol organiziral kakšne dejavnosti. Pa predvsem to, da bi se predstavilo, kako mladi razmišljamo, s čim se mladi zdaj ukvarjamo, kaj, kakšne poklice iščemo, kaj vidimo v družbi kot pomembno, pa tako.« (Karla, FS 8)

Udeleženke fokusnih skupin so rešitev za mladizem prepoznale predvsem v **medgeneracijskem povezovanju**. Tega so videle kot rešitev **na individualni pa tudi na institucionalni ravni**. Čeprav se rešitve problema na družbeni ravni niso lotile neposredno, so ga omenile posredno v obliki odprtega dialoga o pereči problematiki, ki bi moral prevladati v naši družbi.

Prav tako so se zavedale **problema medijev**, ki v družbi širijo napačne predstave o generacijah, ter zaradi tega pozivale, da je vsak posameznik kritičen do tovrstnih medijskih predstav ter da se mediji zavedajo svojega stereotipiziranja in ohranjanja statusa quo.

Zanimivo je, da so nekatere udeleženke **menile, da starostne diskriminacije ni mogoče rešiti** v sistemu, v katerem živimo, kar je razvidno tudi iz Gajevega komentarja:

»Jst bi reku, da v kapitalizmu tega ni možno rešiti zaradi tega, ker je družba organizirana, da un, ko je starejši, na poziciji, da valda več ve od tebe, se bo tut počutu, mu sistem potrjuje to svoje počutje. V vsakem koraku mu je to potrjeno. Če se vrnem nazaj v neko bolj družbo usmerjeno družbo, razumevanje nekih potreb ljudi, razumevanje situacij drugih ljudi, stran od tega individualizma, potem bi bilo bolj možno.« (Gaj, FS 4)

Prav tako so nekatere zagovarjale, da na mnenja oseb ne smemo vplivati, kar je razvidno iz Davorinovega komentarja:

»Osebno starostno, ali starejši ali mlajši, razumem narobe samo v fizičnem pomenu. Ker mentalnega ne mormo pa tudi nimamo pravice oziroma ni pravilno, da bi spreminjali. To je potem spet vezava na sovražni govor pa to, pa žalitev ali užaljeni, ampak vedno bo neko mentalno zavedanje zadaj, vedno bo neko odražanje, ker to je človeška narava, da mammo rajši kritike pa negativna stanja kot nekaj pozitivnega, čeprav živet pa hočemo v pozitivnem stanju.« (Davorin, FS 5)

Iz teh odgovorov lahko razberemo, da so udeleženke poudarjale predvsem dve ključni rešitvi: medgeneracijsko povezovanje in izobraževanje. Ti sta bili omenjeni kot rešitvi na individualni pa tudi institucionalni ravni. Po mnenju udeleženk imajo institucije pomembno vlogo pri reševanju problema starostne diskriminacije, vendar prav tako pomembno zagovarjajo individualno odgovornost (npr. kritično konzumiranje medijskih vsebin). Kljub pozitivnemu razmišljanju večine so nekatere udeleženke poudarile, da ne verjamejo, da se omenjena problematika lahko reši v tem sistemu.

5 DISKUSIJA

5.1 VREDNOTE IN MEDGENERACIJSKO SPOŠTOVANJE

Analiza prvega sklopa fokusnih skupin je pokazala, da imajo mladi sami močna prepričanja o neskladnosti svojih vrednot in vrednot starejših od njih. Večina udeleženk je poudarila, da mladi vrednotijo kariero, progresivnost in inkluzivnost, medtem ko starejši od njih vrednotijo tradicionalnost in družino. Take karakterizacije razmerja med mladimi ljudmi in starejšimi od njih so izjemno pogoste, ne moremo pa mladih kot skupine vzeti kot monolitske in trditi, da so take perspektive univerzalne, saj obstajajo med udeleženkami tudi primeri nasprotnega razumevanja.

Kljub temu pa je tako razumevanje med mladimi ljudmi v naši raziskavi izjemno prevladujoče. Na splošno lahko govorimo o dejstvu, da so udeleženke, ki so sodelovale v fokusni skupini, izražale stopnjo polarizacije in nastrojenosti do starejših od njih. Sicer ne moremo trditi, da je med večino udeleženk obstajalo neposredno sovraštvo do starejših od njih, lahko pa kljub temu govorimo o stopnji antagonizma, ki izhaja iz predstave o konfliktnosti vrednot.

Zanimivo je tudi, da se je ta polariziranost izkazala tudi med sodelujočimi, ki so zanikale negativno percepcijo vrednot, le da so te do problema pristopile z nasprotni strani, se pravi, da so se postavile 'na stran' starejših od sebe. V fokusnih skupinah so udeleženke izpostavile tudi, da je konfliktnost glede vrednot načelno dvostranska, predstava pa ne velja samo med mladimi, vendar je enako prepričanje ustaljeno med starejšimi od njih. Na splošno je taka oblika mišljenja med mladimi in starejšimi lahko škodljiva za intergeneracijske odnose, saj zmanjšuje možnost medgeneracijskega povezovanja in solidarnosti ter s tem povečuje polariziranost obeh skupin, kar vodi v nadaljnje antagonizme, po drugi strani pa lahko doseže tudi obraten učinek in okrepi odnose znotraj generacije, saj izkušnja diskriminacije lahko utrdi občutek medsebojne solidarnosti med mladimi ljudmi.

Kljub temu pa polariziranost med mladimi ni bila popolnoma utrjena. Udeleženke vseeno niso popolnoma zavračale vrednot starejših od njih, saj so določene vrednote, še posebej tiste, povezane

z družino, same označevale kot pozitivne. Določene udeleženke so izrazile tudi stopnjo obžalovanja pri njihovi nesposobnosti doseganja določenih vrednot starejših od sebe. Tukaj so se sodelujoče večinoma osredotočile na že omenjeno družino in tehnološko odvisnost, ki so jo opazale že pri sebi, še bolj pa pri mlajših osebah.

Ti primeri samokritičnosti kažejo na stopnjo samorefleksivnosti, ki pa nam sporoča, da odnosi med generacijami niso popolnoma polarizirani, vsaj ne na strani mladih udeleženk, ki so v resnici veliko preudarnejše in strateško izbirajo vrednote, ki se jim zdijo smiselne, medtem ko zavračajo tiste, ki jim niso koristne ali jih same označujejo kot nezaželeni.

Med udeleženkami je mogoče zaznati tudi stopnjo razumevanja in empatičnosti do položaja starejših od njih, kar se tiče vrednot. Mladi ljudje vsaj do določene stopnje izražajo empatijo in razumevanje do perspektiv starejših od njih, čeprav se ta lahko razlikuje glede na dejanska prepričanja in lastnosti posameznih udeleženk, do določenih perspektiv pa kljub razumevanju vseeno izražajo tudi jasno frustracijo.

Polarizacijo je mogoče zaznati tudi na podlagi percepcij o spoštovanju. Velika večina udeleženk je kot problem izrazila neenakost v spoštovanju, ki so ga deležne v primerjavi s starejšimi osebami. Skoraj vse so priznavale, da je večje spoštovanje, ki je izraženo do starejših od njih, sicer upravičeno, vendar tega večinoma niso problematizirale. Problem je večini udeleženk predstavljalo nasprotno, stopnja spoštovanja, ki so jim ga povprečno izražale osebe starejše od njih, čeprav so same o sebi trdile, da se vedejo do starejših od sebe zelo spoštljivo.

Kljub temu pa so udeleženke, ko so se oddaljile od lastne izkušnje, večinoma trdile, da so osebe starejše od njih povprečno spoštljivejše od mladih ljudi, kar kaže na določeno stopnjo ponotranjenja enakega prepričanja, proti kateremu so se postavljale glede spoštovanja, ki so ga bile deležne, obenem pa so določene udeleženke tudi upravičevale neenakost v spoštovanju.

5.2 IZKUŠNJE MLADIZMA

Kar se tiče izkušenj pozitivnega mladizma, so udeleženke poudarile več sfer, v katerih so deležne prednosti. Kot prvič so zelo pozorne na strukturne prednosti, ki jih imajo. Poudarile so predvsem bone za prehrano in subvencije javnega prevoza, ki jih lahko uporabljajo kot študentje. Že tukaj vidimo, da gre za določeno intersekcijo različnih identitet, saj so prednosti, ki so jih študentke deležne na strukturni ravni, produkti njihovega izobrazbenega statusa, ki pa so ga udeleženke močno povezovala s svojo starostjo. Podatki pa vseeno kažejo, da so se udeleženke močno zavedale in tudi uporabljale strukturne prednosti, ki jih imajo na voljo.

Preostali primeri pozitivne diskriminacije, ki so jih izpostavljale udeleženke, so bili večinoma vezani na medosebne interakcije, ki pa še vedno nosijo globlji družbeni pomen. Znotraj kategorije medosebnih interakcij se je pokazalo, da se večina zaznane pozitivne diskriminacije dogaja predvsem v sferi dela. Zanimiv je tudi tip diskriminacije, saj – kot vidimo iz primerov udeleženk – ta deluje na enak način, kot smo ga opredelile v teoriji. Večina pozitivne diskriminacije, ki so jo poudarile udeleženke, je bila utemeljena na stereotipih o mladih, predvsem tehnološka kompetentnost tukaj igra največjo vlogo, poleg te pa so prisotne tudi drugačne oblike obravnave, od večje popustljivosti do pričakovanja hitrejšega učenja, poleg drugačne obravnave pa so udeleženke poudarile tudi, da jim mladost tudi neposredno pripomore pri sami zaposljivosti.

Kar je tukaj še posebej pomembno, je, da občutki glede pozitivne diskriminacije med udeleženkami nikakor niso univerzalno pozitivni. Sicer je res, da so določene študentke izkazale zadovoljstvo, ko so bile sprejete v določene pozicije, vendar je to velikokrat spremljal tudi občutek anksioznosti glede lastne kompetentnosti. Tukaj tako vidimo, da je pozitivna diskriminacija lahko izrazito škodljiva za posameznice, ki jim tudi pomaga, saj zaradi vloge pozitivne diskriminacije pri doseganju določene zaposlitve ponotranjijo tudi negativne stereotipe o lastni starostni skupini.

Najpogostejša negativna diskriminacija, s katero so se spoprijemale udeleženke, se je dogajala na delovnem mestu. Tukaj so proti njim pogosto uporabljeni stereotipi, vezani na neizkušenost,

čustveno (ne)stabilnost, neodgovornost in več, še posebej pomembna je njihova specifična vloga kot študentke, ki pogosto opravičuje dodatno diskriminacijo.

Največ diskriminacije so udeleženke doživele od akterjev v položajih hierarhično izrecno nad njimi, medtem ko so lahko med ljudmi na enakem položaju znotraj zaposlitve, še posebej, če so bile na teh položajih osebe enake starosti, gradile močne medsebojno podporne odnose. To sicer ne pomeni, da so odnosi s sodelavkami vedno solidarni, saj bi lahko tudi tukaj doživljale diskriminacijo, in sicer od sodelavk starejših (srednjih) let.

Čeprav je bila zaposlitev najpogostejša omenjena sfera diskriminacije, pa to ne pomeni, da je bila edina, saj so udeleženke mladizem opazale v številnih kontekstih. Znotraj zdravstva je bilo med udeleženkami mogoče zaznati izrecen občutek diskriminacije, ki pa izvira iz močnih stereotipov o pričakovani vitalnosti mladih ljudi. Udeleženke so poročale o občutku diskriminiranosti tudi pri iskanju stanovanja, pri čemer ta izvira iz stereotipov neurejenosti in neodgovornosti, pogost pa je bil tudi občutek diskriminiranosti v vsakdanjem življenju in družini, pri čemer so udeleženke pogosto poročale o izključevanju, zanemarjanju in neposlušnosti do njihovih mnenj pri 'odraslih' pogovorih.

Še posebej znotraj negativnih izkušenj je bilo med udeleženkami mogoče opaziti tudi intersekcionalnost starostne diskriminacije. Številne udeleženke so že same opazile, da so starostno diskriminirane ne samo na podlagi starosti same, ampak da se ta diskriminacija pogosto povezuje tudi z njihovo spolno identiteto in tako proizvaja nove posebne oblike diskriminacije, ki ne morejo obstajati izključno zaradi starosti ali spola.

Kot smo opazile v raziskavi, nikakor ne moremo trditi, da so mladi samo pasivne žrtve mladizma. Udeleženke so pokazale, da so pametne in strateške akterke, ki konstantno manevrirajo skozi situacije, polne kompleksnih odnosov, pri čemer izbirajo med različnimi strategijami na podlagi konteksta.

Večina udeleženk se poslužuje strategij kot pasivnosti in podrejanja, a ne zato, ker sprejemajo implicitne oznake, ki jih nosi mladizem, ampak s specifičnim ciljem ohranjanja pozitivnih socialnih interakcij. Jezo in agresijo lahko v tem kontekstu razumemo kot obliki vedenja, ki nastopita po navadi samo, ko postane situacija nerešljiva prek drugih metod.

Temu po navadi sledi distanciranje, s katerim udeleženke minimizirajo nezaželene ali nevzdržljive odnose, posebne strategije kot hec in druge oblike obrambe pa nastopijo, ko so odnosi prepomembni, da bi jih lahko mlada oseba preprosto prekinila.

Ta konstantna strateškost nam kljub vsemu sporoča, da je mladizem konstantno breme, ki ne le otežuje, ampak do določene mere tudi usmerja interakcije, h katerim udeleženke pristopajo. Na podlagi deljenih izkušenj je za veliko udeleženk mladizem konstantna sestavina vsake interakcije, če ne izrazito, pa vendar v mentalnih shemah, ki jih uporabljajo za prebijanje skozi vsakdanje življenje.

5.3 PREDLOGI ZA REŠEVANJE STAROSTNE DISKRIMINACIJE

Rešitve, ki so bile omenjene v fokusnih skupinah, so se lotevale problema starostne diskriminacije predvsem z dveh perspektiv, na eni strani individualnih, ki so se osredotočale na medosebne interakcije, na drugi pa institucionalnih, ki so poskušale mladizem in starizem obravnavati kot problem družbenih resursov.

Na individualni ravni so intervencije pokrile celoten spekter, ki sta ga Apriceno in Levy (2023, str. 1357) opredelila v svojem modelu. Med temi so bile najpogostejše omembe medgeneracijskega integracijskega povezovanja, poleg integracijskih intervencij pa so udeleženke pogosto omenjale tudi izobraževalne intervencije. Pri obeh primerih pa so v tem sklopu udeleženke odgovornost večinoma postavljale nase, saj so izpostavljale lastno vlogo pri izobraževanju o starejših od sebe.

Tudi najpogostejše institucionalne rešitve so bile preprosto tiste, ki so omogočile povezavo in razširitev individualne ravni na celotno populacijo.

Glede rešitev pa lahko poudarimo še eno pomembno značilnost, ki je razvidna že v prejšnjem odgovoru. Čeprav so lahko udeleženke ločevale diskriminacijo mladih od diskriminacije starih ljudi, tj. mladizem od starizma, pa je tukaj pri številu sodelujočih prišlo do podora te distinkcije ali verjetno še primerneje, popolne preusmeritve fokusa s problemov in z izkušenj med mladimi na rešitve za starizem, kar nakazuje, da kot družba na mladizem ne gledamo kot problem, ki ga je treba reševati, ali pa njegovo reševanje vsaj vidimo kot veliko manj pomembno kot reševanje starizma.

6 SKLEP

Težko je trditi, da razmere med mladimi in starejšimi niso polarizirane. Mladi so izolirani od interakcij in problematik starejših od sebe ter se močno identificirajo z lastno skupino. Tudi na ravni vrednot se počutijo močno ločene od sorodnikov in neznancev, ki so starejši od njih; izražajo tudi močne frustracije s številnimi perspektivami, pogostimi med starejšimi od njih, ki jih imajo mladi ljudje za nesprejemljive. Kljub temu pa pot do medgeneracijskega povezovanja ni zaprta, saj mladi priznavajo tudi legitimnost določenih vrednot starejših od njih in tudi pri sebi izražajo obžalovanje pri njihovem pomanjkljivem doseganju. Verjetno najpomembnejša tema znotraj vrednot pa je spoštovanje, saj so mladi konsistentno kot problem izpostavljali njegovo pomanjkanje v odnosih z osebami starejšimi od sebe.

Mladizem je v interakcijah mladih ljudi vseprisoten, saj imajo z njim skoraj vsakodnevne izkušnje. Usmerja že, kako vstopajo v nove interakcije z osebami, ki so starejše od njih. Najpogostejša sfera, v kateri se po mnenju udeleženk v raziskavi mladizem izkazuje, je delo, oboje v pozitivni in negativni dimenziji, čeprav je negativnih primerov veliko več. Znotraj sfere dela se ta pojavlja predvsem v različnih stereotipih, od pozitivnih kot energičnost in sposobnost učenja do negativnih kot neodgovornost, neizkušenost, lenost itn. Poleg dela se mladizem po mnenju udeleženk v raziskavi pojavlja tudi v številnih drugih sferah – od zdravstva do športa in tudi vsakdanjega življenja, v katerem se najpogosteje manifestira v stereotipih in neenakopravni obravnavi. Mladi

tudi niso pasivne žrtve mladizma, a se aktivno spoprijemajo z njim, pri čemer uporabljajo različne strategije z namenom stabilizacije in ohranjanja produktivnih odnosov.

Mladizem prav tako ni 'zločin brez žrtev.' Mladi so v naši raziskavi poročali o slabih občutkih in negativni oceni samih sebe, oboje kot rezultat pozitivnega in negativnega mladizma. Mladizem razdira tudi družbena razmerja, saj številni mladi poročajo, da se ga vedno zavedajo in zato tudi omejujejo svoje interakcije s starejšimi odsebe, kot zadnje pa lahko mladizem povzroča tudi dejansko gmotno škodo, pri čemer je najpogostejše izkoriščanje na trgu dela.

Mladi so v naši raziskavi predlagali številne rešitve o problematiki starostne diskriminacije. Večina predlaganih rešitev je bila usmerjena na individualno raven, tiste, ki so se usmerjale na institucionalno, pa so po navadi vključevale redistribucijo resursov ali pa so bile namenjene institucionalni podpori. Najpogostejše so bile omenjene intervencije, ki se fokusirajo na reševanje problemov skozi povečevanja števila interakcij med različnimi starostnimi skupinami in intervencije osredotočene na izobraževanje o starosti in odpravljanje nepravilnih s starostjo povezanih prepričanj.

7 REŠITVE

Mladizem vsebuje več različnih vidikov, zaradi česar se mora tudi njegovo obravnavanje osredotočiti na različne probleme. Zaradi tega predlagamo, da se rešitve o problemu mladizma osredotočajo na dve ravni. Kot prvič, lahko govorimo o rešitvah na mikro- ali individualni ravni. To izhaja iz dejstva, da so udeleženci raziskave sami poročali o visoki stopnji neposlušnosti in občutku ločenosti od drugih generacij. Tukaj se obračamo na obliki intervencij, ki sta jih opredelila Apriceno in Levy (2023), katerih variacije je izpostavila tudi Ana Pleško na okrogli mizi, tj. intervencije, usmerjene na izobraževanje, medgeneracijsko kooperacijo/povezovanje ali na mešanico obeh metod kot najučinkovitejše iniciative za zmanjševanje mladizma.

Individualne rešitve same po sebi pa niso dovolj, saj so mladi, kot je izpostavila tudi Mirjana Ule na okrogli mizi ter kot tudi podpira obstoječa literatura, mladi tudi strukturno prikrajšani v različnih vidikih. Zaradi tega mora celovit načrt, usmerjen v zmanjševanje starostne diskriminacije mladih, vsebovati tudi spremembe na makro- ali institucionalni ravni, ki opolnomočijo mlade pri njihovem udejstvovanju in jih zavarujejo pred izkoriščanjem, še posebej – vendar ne samo – na delovnem mestu.

8 VIRI

1. Antić Gaber, M. (2022). Kaj lahko institucije naredijo za enakost spolov: primer UL FF. *V Samoumevnosti in nelagodja: sistemsko urejanje enakosti spolov v akademskem polju* (str. 13–22). Založba Univerze v Ljubljani.
2. Apriceno, M., in Levy, S. R. (2023). Systematic Review and Meta-Analyses of Effective Programs for Reducing Ageism Toward Older Adults. *Journal of applied gerontology*, 42(6), str. 1356–1375. <https://doi.org/10.1177/07334648231165266>
3. Ayalon, L., in Bramajo, O. (2023). Perceived age discrimination in the second half of life: An examination of age-, period-, and cohort-effects. *Innovation in Aging*, 7(8), str. 1–10. <https://doi.org/10.1093/geroni/igad094>
4. Betrisey, C., Carrier, A., Cardinal, J.-F., Lagacé, M., Cohen, A., A., Beaulieu, M., Baillargeon, D., in Levasseur, M. (2024). Which interventions with youths counter ageism toward older adults? Results from a realist review. *Gerontology & Geriatrics Education*, 45(2), str. 323–344. DOI: <https://doi.org/10.1080/02701960.2023.2210521>
5. Bratt, C., Abrams, D., in Swift, H. J. (2020). Supporting the old but neglecting the young? The two faces of ageism. *Dev Psychol*, 56(5), str. 1029–1039. <https://doi.org/10.1037/dev0000903>
6. Butler, R. (1969). Age-Is: Another Form of Bigotry. *The Gerontologist*, 9(4), str. 243–246. https://doi.org/10.1093/geront/9.4_Part_1.243
7. Butler, R. (1980). Ageism: A foreword. *Journal of social issues*, 36(2), str. 8–11.
8. Chasteen, A. L., Horhota, M., in Crumley - Branyon, J. J. (2021). Overlooked and Underestimated: Experiences of Ageism in Young, Middle-Aged, and Older Adults. *The Journals of Gerontology*, 76(7), str. 1323–1328. <https://doi.org/10.1093/geronb/gbaa043>

9. Crenshaw, K. (1989). *Demarginalizing the Intersection of Race and Sex: A Black Feminist Critique of Antidiscrimination Doctrine, Feminist Theory and Antiracist Politics*. University of Chicago Legal Forum, 1989(1), str. 139–167.
10. Chen, Z., in Zhang, X. (2022). We were all once young: Reducing hostile ageism from younger adults perspective. *School of Psychological and Cognitive Science*. 13(1), str. 1–10. <https://doi.org/doi.org/10.3389/fpsyg.2022.793373>
11. de la Fuente - Núñez, V., Cohn - Schwartz, E., Roy, S., in Ayalon, L. (2021). Scoping Review on Ageism against Younger Populations. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(8) str. 3988. <https://doi.org/10.3390/ijerph18083988>
12. Fowler, C., in Gasiorrek, J. (2024). Young adults' experiences of ageism in the United Kingdom: Forms, sources and associations with intergenerational attitudes. *Journal of Social and Personal Relationships*, 41(4), str. 892–911. <https://doi.org/10.1177/02654075231214005>
13. Francioli, S. P., in North, M. S. (2021). Youngism: The Content, Causes, and Consequences of Prejudices Toward Younger Adults. *Journal of Experimental Psychology: General*, 150(12), str. 2591–2612. <https://doi.org/10.1037/xge0001064>
14. Francioli, S. P., Shakeri, A., in North, S. M. (2024). Americans harbor much less favorable explicit sentiments toward young adults than toward older adults. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 121(26), str. 1–11. <https://doi.org/10.1073/pnas.2311009121>
15. Fiorini Bincoletto, A., Zanini, L., Spitoni, G. F., in Lingiardi, V. (2023). Negative and positive ageism in an Italian sample: how ageist beliefs relate to epistemic trust, psychological distress, and well-being. *Research in Psychotherapy: Psychopathology, Process and Outcome*, 26(2), str. 676. <https://doi.org/10.4081/ripppo.2023.676>

16. Gentry Lamb, E. (2022). Not Your Grandmother's Ageism: Ageism Across the Life Course. V A. Hülsen - Esch (ur.), *Cultural Perspectives on Aging: A Different Approach to Old Age and Aging* (str. 65–80). De Gruyter. <https://doi.org/10.1515/9783110683042-005>
17. Gerdina, O. in Kurdija S. (2024). Ageism in Slovenia: Assessing differences between 2008 and 2022. *Annales, Series Historia et Sociologia* 34(1), 45–58.
18. ISJFR ZRC SAZU (2025). Fran; terminološki. <https://fran.si/>
19. Jones, K. P., Sabat, I. E., King, E. B., Ahmad, A. McCausland, T. C., in Chen, T. (2017). Isms and schisms: A meta-analysis of the prejudice-discrimination relationship across racism, sexism, and ageism. *Journal of Organizational Behaviour*, 38, str. 1076–1110. <https://doi.org/10.1002/job.2187>
20. Karasik, R. J., in Liu, D. (2025). Transforming perspectives on aging: Educational, professional, and research innovations to address ageism. *Gerontology & Geriatrics Education*, 46(1), str. 1–4. <https://doi.org/10.1080/02701960.2025.2458655>
21. Kokubun, K. (2024). *Factors and moderators of ageism: An analysis using data from 55 countries in the World Values Survey Wave 6*. <https://doi.org/10.48550/arXiv.2406.06952>
22. Ramovš, K. (2013). Medgeneracijsko sožitje in solidarnost. *Kakovostna starost*, 16(4), str. 3–33. <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-8SQ98EHN>
23. Kuhar, R., in Pajnik, M. (2022). Na lastni koži, intersekcionalna diskriminacija in neenakost. V R. Kuhar in M. Pajnik (ur.). *Intersekcionalnost: perspektive strukturne, politične in reprezentacijske neenakosti*. Založba Univerze v Ljubljani. <https://doi.org/10.4312/9789617128550>

24. Lau, M. H. M. (2023). Intergenerational interactions, ageism, and ableism in community settings. *Journal of Intergenerational Relationships*, 22(2), str. 1–17. <https://doi.org/10.1080/15350770.2023.2206387>
25. Levy, S.R., Lytle, A., in Macdonald, J. (2022). The worldwide ageism crisis. *Journal of Social Issues*, 78(4), str. 743–768. <https://doi.org/10.1111/josi.12568>
26. Martin, A. E., North, M. S., in Phillips, K. W. (2019). Intersectional Escape: Older Women Elude Agentic Prescriptions More Than Older Men. *Journal of Social Psychological Bulletin* 24(3), str. 342–359. <https://doi.org/10.1177/0146167218784895>
27. Pograjc, D., in Kern, B. (2024). „Mladizem“ (še) ni protipomenka starizma. Radiotelevizija Slovenija, javni zavod. <https://365.rtvsl.si/podkast/kiks/175077008>
28. Pungartnik, M. (2024). Študentska kultura, kultura in skupnost študentov. V *Zbornik o Skupnosti študentov 1968–1974: Prispevki za novejšo zgodovino*. (str. 229–238). Kulturno društvo Mariborska literarna družba; Beletrina; Znanstvena založba Filozofske fakultete.
29. *Slovar slovenskega knjižnega jezika* 2 (2025). Založba ZRC, ZRC SAZU. <https://www.fran.si/>
30. Solem, P. E. (2024). *Ageism and youngism trigger different kinds of age discrimination*. Center for Senior Policy, and NOVA. Oslo Metropolitan University. <https://lengrearbeidsliv.no/content/uploads/2024/06/240619-SolemPE.Ageism-27NKG-Poster.pdf>
31. Werner, P., AboJabel, H., in Tur - Sinai, A. (2022). Ageism towards older and younger people in the wake of the COVID-19 outbreak. *Maturitas*, 157, str. 1–6. <https://doi.org/10.1016/j.maturitas.2021.11.002>
32. World Health Organization (2025, 18. maj). *Ageism*. <https://www.who.int/health-topics/ageism>

33. World Health Organization (2021). *Global report on ageism*. Geneva.
34. Wray - Lake, L., Rottenberg, J., in Kennedy, H. (2025). Anti-Youth Ageism: *What It Is and Why It Matters*. *Child Development Perspectives*, 0, str. 1–7.
<https://doi.org/10.1111/cdep.12540>